

Erdészeti és Faipari Híradó

XXIX. évfolyam
2019 • Különszám

Az Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezetének Lapja

25 éves az EFDSZ!

I. Országos Erdész Gyűlés

Budapest, 1993. február 24.

MTI foto - Spós Lajos

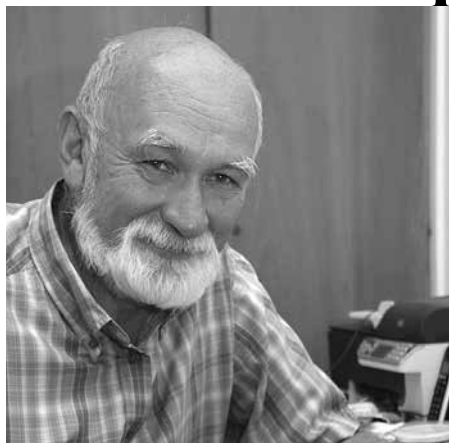
Az EFDSZ III. Kongresszusa

Budapest, 2004. március 3.

ForestPress fotó – Zétényi Zoltán

Visszapillantás

Elöttem fekszik három kék szakszer-
vezeti tagkönyv. Mindháromnak
ugyanaz a lenini idézet van az első
lapján, amelyet, nyugodtan merem állítani
nem sokan olvashattak el, én sem. A tag-
könyv tulajdonosa a múlt század végén
elhunyt kolléga, Lány Géza erdőmérnök,
aki 1899-es születési évéből fakadóan
még Selmecen kezdetett és Sopronban
végezte el a főiskolát 1922-ben.

A megsárgult első tagkönyv 1951-ben
lett kiállítva, úgy, hogy 1948. évet jelölték
meg a tagság kezdő évének. A kiállító a
Magyar Közalkalmazottak Szakszerveze-
tének Földművelésügyi Minisztériumi
Szakszervezeti Bizottsága. A tagbélyege-
ken előbb még rajta volt a „SZOT” felül-
nyomás, aztán már csak „szakszerve-
zet”, de a vörös csillag végig... A kezdeti
30–40 Ft körüli havi tagdíj 1957-ben egy-
szerre csak 1 Ft/hó lett. Forradalmi tevékeny-
ségéért rúgták ki. (Annyit kell hozzáten-
nem, hogy ismert, sőt megbecsült emberről
van szó, többek között ő volt az újrainduló
Erdészeti Lapok főszerkesztője 1948-ban,
sőt később az Egyesület elnöke is.)

Lány Géza 1989-ben még fizette a
nyugdíj utáni tagdíját az akkori Mező-
gazdasági, Erdészeti és Vízügyi Dolgozók
Szakszervezetének.

Mit gondolhatott Lány kolléga a
szakszervezetről, miért maradt hűséges
nyugdíjazása után is évtizedekig, sőt a
rendszer váltásig? Az Erdészeti Lapokban
megjelent indító cikkében (Zászlóbontás),
ír a háború előtti erdőőrök és munkások
érdekeinek védelméről.

Én hogy voltam a mozgalommal?
1963-ban, technikai gyakorlatok fel-

vételennél léptettek be a szervezetbe a
Budapesti Erdőgazdaságnál, de már a
Gödöllői Erdő és Vadgazdaság bocsá-
tott utamra, Sopronba. Az első munka-
helyen, egyetem után az ERDŐTERV-
nél, már az elején megkeresett „Pöcke”,
Keszthelyi Jenő, akkori bizalmi, hogy
lépjünk be. Beléptünk, nem is gondol-
kodtunk rajta. Ugyanígy beléptünk az
Egyesületbe is. Nem jutott soha eszem-
be, hogy mennyibe kerül ez nekem.

Akkoriban a szakszervezet és az egye-
sület szervezett programokat, melyet a cé-
gek finanszíroztak. Mindenesetre – mint
Mikulás – én osztottam a csomagokat.
Megalapozva ezzel a bizalmiságomat,
„mozgalmi előmeneteletem” amikoris már
hozzám fordultak a kollégák, intézni el...

Ha ez volt a „gépszij”, akkor vállal-
lom... Az „ideológia” persze mindenütt
jelen volt. De volt jutalom április 4-én,
november 7-én, meg kirándulás, nyug-
díjas találkozó. Május 1-jén felvonulás,
sör meg virsli... Igazán persze az számi-
tott, hogy együtt vagyunk.

Nem a nosztalgia miatt írom le eze-
ket a „mozgalom” egykori minden- és
ünnepnapjairól, hanem mert egyértelmű:
mostanra szinte minden megváltozott.
A szakszervezet kívül került a magánszfé-
rából, de még sokszor a munkahelyiből is.

A rendszerváltás után valóban szükség
volt egy kis szabad levegőre, de ez nem
csak tisztulást hozott. Azt én nem tudhat-
om – kis ember voltam –, hogy ki meny-
nyit vett ki a közös vagyonból és azt sem,
mennyit tett hozzá, így szépen erodáló-
dott a magyar szakszervezeti mozgalom,
melynek a háború előtt pedig szép hagyomá-
nyai voltak.

Akkori tagjaink közül sokan a válto-
zás minden bajját a szakszervezetek veze-
tőinek nyakába varrták. A mi szakszerve-
zetünk is elsősorban azért kezdeményezte
a kiválást a SZOT utódjából. Ma egyre
többen mondják azt, hogy fel kell támad-
ni ebből a „csipkerózsika álom”-ból, mert
keményedik a helyzet.

A most megjelenő kiadványunk célja
a visszatekintés mellett a nagy társadalmi
mozgások és a mi kis világunk – a magyar
erdészet és érdekvédelmünk – tükrét tar-
tani az olvasó elé. Hátha még lehet tanulni
belőle!

Dudás Péter

Tartalom

Visszapillantás 1

Szép idő volt, jó idő volt..... 2

Miként látták a szemtanúk? 11

Szabados János: Az erdőgazdálkodás
átalakulása 11

Egy szemtanú emlékei 14

Az erdészeti érdekvédelem
szerves fejlődése 15

Humán- és szociálpolitika
1945 után 16

Számvetés és jövőkép 20

Krónika/Hírek 24

ERDÉSZETI ÉS FAIPARI HÍRADÓ • XXVIII. évfolyam 2. szám • **Kiadja** az Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete
• 1146 Budapest, Thököly út 58–60. • Tel.: 331-4369 • Fax: 331-9455 • E-mail: 2016efdsz@gmail.com • **Szerkesztőbizottság:**
Dudás Péter elnök, [dr. Király Pál] Nagy László munkatárs, Zétényi Zoltán főszerkesztő • **Címlapon:** Antall József miniszter-
elnök, Szabó János földművelésügyi miniszter, MTI fotó – Soós Lajos; Herczeg Miklós EFDSZ főtítka, Barta László elnök,
fotó: Zétényi Zoltán • **Nyomda:** Agroinform Kft. • Budapest, Angol u. 34. • Felelős vezető: Bolyki István ügyvezető igazgató • A lap
negyedévenként jelenik meg • Hírlapárusi forgalomba nem kerül • Terjeszti az EFDSZ

Szép idő volt, jó idő volt...

Akik átérték a rendszerváltozás idejét, eseményeit, többnyire ambivalens érzésekkel emlékeznek az akkor történetekre. Vagy azért, mert túl soknak tartják a változásokat, vagy ellenkezőleg, túl kevésnek.

Akkor lássunk egy kissé részletesebb visszatekintést a szakma akkori helyzetére, állapotára!

Mi történt házunk táján, nem sokkal a rendszerváltozás után?

A szakma akkori állapotáról Madas Lászlónak, az Erdészeti Lapok 1991.7–8. számában olvasható „rendszerkritikus”, az „*A magyar erdészeket izgató néhány kérdéstről*” című tanulmánya adhat eligazítást.

A mintegy 15 oldalas kitévő nagy tanulmány erdészettörténeti alpmunka.

„Ismét kizöldültek a magyar erdők, mint néhány ezer esztendeje minden tavasszal, és ha nem történik valami előre nem látható katasztrófa, akkor mindez megismétlődik talán az „örökkévalóságig” – fogalmaz emelkedett stílusban. – Ne feledkezzünk meg erről, ha a „történelmi pillanatokban” mindig felbukkanó leggyötrőbb kérdésekre keressük a választ. Mi lesz velünk? – teszi fel a kérdést Madas.

„Vegyük számba, mit tettek az erdészek három – a mai sorsfordító időkhöz hasonló – alkalommal: 1867-ben, a kiegyezés után, 1920-ban, Trianon után és 1945-ben, egy veszített háború után. Idézzük meg az első esetben Bedő Albertet, a másodikban Kaán Károlyt, a harmadikban Barlai Ervint, akik mindhárom a maguk idejében az államerdészet vezetői voltak.”

Mi most a II. világháborút követő időket és a rendszerváltozás éveit idézzük a tanulmányból.

„A közel 1 millió ha állami erdő kezelésére a kormányzat 1945 decemberében létrehozta a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MÁLLERD) szervezetét, melynek ügyvezető igazgatója Barlai Ervin lett, a legsokoldalúbban képzett, nagyműveltségű, kitűnő szervezőképességű szakember. A MÁLLERD vezetésének első és legfontosabb lépése az volt, hogy az államosított erdőkkel együtt minden erdészeti alkalmazottat – erdőmérnököt, erdészt, fizikai munkást – átvettek. Ennek az volt a felbecsülhetetlen értéke, hogy a gazdálkodás megindulásának pillanatában

az új szervezet rendelkezésére állt gyakorlatilag az ország teljes szakembergárdája, azzal a sokéves tapasztalattal, helyi ismerettel, mely az erdőgazdálkodásban pótolhatatlan előnyt jelent. A MÁLLERD rövid idő alatt kialakította az államerdészetben már a múlt század óta jól működő szervezetét (központ-erdőigazgatóság-erdőgondnokság-erdészkerület), egységes irányítás alá vonta a legkülönbözőbb nagyságú, minőségű, tulajdonságú erdőket. A költségvetési rendszer jól átlenyújtotta az új szervezetet a megindulással járó nehézségeken.” (Madas A. 1978.)

„A magyar munkaerő-gazdálkodás szempontjából a módszeres erdőgazdasági terv kibontakozása ugyancsak mérhetetlen jelentőségű volna. Ha állandó foglalkoztatást tudunk teremteni megfelelő szociális színvonalon, akkor egyre növekvő mértékben jelentkezik majd a munkaerő-kínálat az erdészeti üzemeknél. Állandó és szakképzett erdei munkásság toborzásával pedig számíthatunk azokra a falusi rétegekre, amelyek kirekedtek a földreformból.

Röviden felvázoltuk a követendő erdőgazdaság-politikai irányelveket. Csak azokra a problémákra akartunk rámutatni, amelyeken a legsürgősebben segíteni kell, amíg véglegesen nem lesz késő. A feladat olyan nagy, hogy ahhoz az egész magyar társadalom támogatása szükséges. Ezt kérjük és reméljük, hogy meg is szerezhetjük.”

„A MÁLLERD 11 erdőigazgatósága, 275 erdőgondnoksága, valamint fűrészüzemei kiválóan szervezték meg a nemzetgazdálkodás, valamint a lakosság – akkori viszonyai közötti – lehetséges ellátását,

megszüntették az illegális fakitermeléseket, fokozatosan korlátozták a fakereskedők vállalkozói termeléseit. A túlhatalmat ellensúlyozására 2 millió m³ körüli szintre csökkent a fahasználat, 116 000 ha erdőfelújítást végeztek, évi átlagban 50%-kal több mesterséges erdő létesült, mint a háború előtt, a csemetekertek területe 635 ha-ról 1110 ha-ra növekedett. Közben megvalósult a faipari üzemek államosítása és a termelés beindítása is.” (Madas A. 1978.)

„Az erdészek számára békésnek tűnő biztos fejlődés azonban nem tartott sokáig. A megalakult pártállam 1949-ben megszüntette a MÁLLERD-et, Barlai idő előtt nyugdíjazta. Barlai Ervin erdőgazdaság-politikai irányelvei azonban beépültek az egymás után következő tervtörvényekbe, és a folyamatosan megjelenő további minisztertanácsi és egyéb rendeletekbe: I. Hároméves Terv (1947. évi XVII. tc), I. Ötéves Terv (1949. évi XXV. tc), 1040/1954. M.T., 009/1955. M.T., 3054/1. 17. – 1956. Korm. hat., 1/1966. FM, PM. rend. stb. Gazdaságpolitikai irányelvei ma is élnek.”

„1991. Sorsfordító időket élünk. A rendszerváltás, a napjainkban zajló politikai, gazdasági és társadalmi útkeresés az erdészettársadalmat is érzékenyen érinti. Még nem tűnt fel olyan markáns vezéralak, aki nagy hozzáértéssel felmérné jelenlegi helyzetünket, biztos ítélettel meghatározná az új helyzet erdészeti politikáját, és praktikus politikai érzékkel, egyéniségének tekintélyével, meggingáthatatlan állhatatossággal a kibontakozás és a fejlődés útjára igazítaná erdőgazdálkodásunkat. – Remélhető, hogy itt van

köztünk az elhivatott ember, csak meg kell találnunk, és aztán egységesen mellé kell állnunk, hogy sikeresen küzdjön a számunkra legfontosabbért: erdeink jövőjéért. Addig azonban megkíséreljük egyes szakemberek, kisebb alkotóközösségek véleményeiből, elemzéseiből, javaslataiból, publikációiból összeállítani mindazt, amit az erdészeknek most tenniük szükséges. Hatalmas ismeretanyag gyűlt össze az elmúlt 45 esztendő alatt. Ezt kell átvitálnunk, hogy a hiteles elvállják a hamistól, a pillanatnyi a maradandótól, a fontos a mellékestől, az érvek a közhelyektől, az egyéni ambíciók a társadalmiától.”

„A fakitermelés, illetve a véghasználat vonatkozásában a terv szerinti gazdálkodás követelménye jelenleg jóformán teljes egészében tisztázatlan. Ez az oka annak, hogy a valószínűsíthető és évek óta tartó minőségi túlhasználatnak nem lehet elejét venni, s ez az oka annak is, hogy a sajtó (Világgazdaság, 1988. január 7.) az 1986–87. évi KNEB-vizsgálat adataira támaszkodó azon megállapítását, mely szerint: 'Az erdőgazdálkodás alapvető jellemzője... a tervszerűtlenség' nehéz megcáfolni.

A természetes felújítás alapja a jól feltárt erdő, de az évtizedekig tartó munkát nem lehet az 'utcaról behívott' munkakerővel elvégezni, ahhoz olyan szakmunkásállomány kell, amelyik az irányító döntéstől a kíméletes közelítésen át szinte a tenyerén hordja a fát a hozamterület széléig, olyan emberek kellene ide, akik valósággal együtt 'lélegeznek' az erdővel. Ha még hozzávesszük mindehhez, hogy a természetes felújítás egységárai azonosak a mesterséges felújítás egységáiraival, holott belterjessége miatt lényegesen nagyobb egységár-többlettel kellene honorálni, akkor – álszent módon – ne csodálkozzunk azon, hogy a magról történő természetes felújítás aránya az 1976. évi 17%-ról 1985-ig 10%-ra csökkent, a mesterséges felújítás ugyanezen idő alatt 64%-ról 56%-ra, és a sarjjal történő erdőfelújítás 19%-ról 34%-ra nőtt az üzemtervi előírások ellenére.”

Eddig a nagy tekintélyű szakember tanulmányából vett idézet. Mind a MÁLLERD korára, mind a rendszerváltás idejére vonatkozó megállapításai alapvetőek.

Mivel a szakszervezet nem önmagában létezik, folytassuk visszaemlékezésünket a munkaadók, az állami szereplők akkori helyzetének áttekintésével, az akkori hangulat földidézésével. Erre kiváló

lehetőséget kínál az a nagygyűlés, amelyet az agrárminisztérium nagytermében rendeztek a miniszterelnök részvételével.

A Földművelésügyi Minisztérium Színháztermében került sor az I. Országos Erdész Gyűlésre.

Mátyás Csaba, az MTA Erdészeti Bizottságának elnöke szerint „szakmánk életében korszakos vízváltó lehet”. Ennek a fogalmazásnak az adott alapot, hogy az alkalmon részt vett Antall József miniszterelnök is.

A következőkben részleteket adunk közre a gyűlés jegyzőkönyvéből.

„Budapest, 1993. február 24.

Az MTA Erdészeti Bizottságának kezdeményezésére került megrendezésre az I. Országos Erdész Gyűlés, melynek rangját kifejezte az a tény is, hogy dr. Szabó János földművelésügyi miniszter úr, a beiktatását követő napon hivatalosan itt, az erdészek körében szerepelt először, s a fővédnöki tisztet maga dr. Antall József miniszterelnök úr személyes jelenlétével és előadásával vállalta.

„Ma, amikor a világ erdőterülete 15,4 millió hektárral csökken évente, jó érzés ahhoz a földrészhez tartozni, ahol gyarapszik az erdő. Ennek köszönhető az is, hogy erdész szemmel visszatérintve, összességében emelt fővel vizsgálhatjuk az elmúlt négy évtizedet is. Mindezekkel együtt azonban, sorra kell vennünk azokat a problémákat, amelyek nem hagyják nyugodni szakmai lelkiismeretünket.

Nem kisebb jelentőségű ügyben ült össze a magyar erdészetért felelősséget érző 317 szakmabeli és szakmán kívüli, mint javaslatot tenni az erdészetben bekövetkező rendszerváltás súlypontos kérdéseire:

- a magyar erdészet legfelsőbb vezető szervezetére
- az állami erdők jövőbeni térfoglalására, kezelésére
- a tulajdonváltással összefüggő erdészeti problémák megoldására.

Az I. Országos Erdész Gyűlésen elhangzottak hiteles közreadása segítse elő azok számára is az erdészegység megőrzését, szakmánk előbbre vitelét, akik nem lehettek jelen ezen a rangos rendezvényen” – fogalmaztak a szervezők.

„Az MTA Erdészeti Bizottsága képviselőiben és erdőmérnök társaink nevében tisztelettel felkérjük, hogy vállalja el a reményeink szerint még február hónapban

Erdőfelújítás a Kiskunságban – MTI fotó

megtartható Országos Erdész Gyűlés védnöki tisztjét.

Ha ez, az országos gyűlés létrejöhet, az annak a bizonyítéka, hogy szakmánkat – az erdészet jövőjét tekintve – most első ízben szólítja meg a Kormányzat.

Miniszterelnök Úr védnöksége előre fel nem mérhető mértékű jó hatással, reménnyel, hittel töltené el a magyar erdőmérnökkart.

Megértésében bízva, támogatását remélve, tiszteletünket jelentjük.”

Így szólt a szervezők meghívó levele dr. Führer Ernő, az MTA Erdészeti Bizottság titkára és dr. Mátyás Csaba MTA Erdészeti Bizottság elnöke aláírásával.

A miniszterelnök pozitív választ adott az alábbiak szerint:

„Örülök elhatározásuknak, az Országos Erdész Gyűlés megszervezésének. Köszönettel elfogadom felkérésüket a védnöki tisztségre.

Bízom abban, hogy az Erdész Gyűlés hozzájárul e nagy múltú és nemes szakma megújulásához, az erdőgazdálkodás problémáinak megoldásához, a jövőt szolgáló változások meggyorsításához.

Előre is kérem megértésüket, hogy igen zsúfolt hivatali programom miatt a személyes találkozásra csak rövid időtartamra lesz módom a rendezvényen.”

A meghívókat Dauner Márton, az FM Erdészeti és Faipari Főosztály vezetője adta ki:

„A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága és a Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti és Faipari Főosztálya kezdeményezésére ORSZÁGOS ERDÉSZ GYŰLÉST tartunk.

Az I. Országos Erdész Gyűlés témája:
Az állami erdészet jövője

Helye: Földművelésügyi Minisztérium
Bp., V. ker. Kossuth Lajos tér 11.

Időpontja: 1993. február 24. (szerda)
de. 10.00 óra

I. Országos Erdész Gyűlés fővédnöke:
Dr. Antall József miniszterelnök, aki a gyűlést megnyitja és bevezető előadást tart.”

A megnyitót dr. Mátyás Csaba, az MTA Erdészeti Bizottságának elnöke tartotta:

„Engedjék meg, hogy valamennyiünk nevében megkülönböztetett tisztelettel és nagyrabecsüléssel köszöntsem körünkben a Magyar Köztársaság miniszterelnökét, dr. Antall József urat és dr. Szabó János urat, földművelésügyi minisztert, valamint minden tisztelt meghívott vendégünket.

Azt hiszem, nem szorul különösebb bizonyításra, hogy ez a mai összejövetelünk – éppen magas vendégeink jelenléte miatt – szakmánk életében korszakos vízváltó lehet. Tény, hogy az országos átalakulási folyamat sodrában szakmánk nagyon sajátos helyzetbe került, amiből már csak kormányzati beavatkozással lehet kilendíteni. Szerencsésnek kell ítélnünk azt a körülményt, hogy kormányzatunk egy esetleges beavatkozásra vonatkozólag tájékozódni kíván a szakmában legilletékesebb személyek körében arról, hogy mi volna a megfelelő megoldás, és természetesen arról is, hogy ez a szakmai kör képes-e és hajlandó-e ezt a megoldást támogatni. Ez a mai összejövetelünk célja.

Kartársak! Akkor, amikor országosan azt tapasztaljuk, hogy az erdők ügye, az erdők jövője iránt olyan társadalmi érdeklődés nyilvánul meg, mint még soha ebben az országban, sajnálatos módon azt is látnunk kell, hogy szakmánk presztízse folyamatosan csökken. Csak egy példát mondok: Egyetemünkön az erdész pályát, az erdőmérnöki hivatást választó fiatalok száma és színvonala olyan mélyre süllyedt, mint még soha, nem merem megmondani, hogy hány ponttal vettünk fel tavaly hallgatókat. Az okokat hosszasan lehet sorolni, a gazdálkodó szervek gazdasági és szervezeti szétzilálódása, az Erdőfenntartási Alap szétesése, a nyilvánosság előtt szűnni nem akaró újra és újra kiújuló viták a vízügygel, a természetvédőkkel, és nem utolsósorban a vadászokkal. Mindez az erdészkép elbizonytalanodásához vezet. Mindezek nagyon fontos kérdések, én mégis azt kérem, hogy a mai napon elsősorban az erdőgazdálkodás, és azon

belül az államerdészet jövőképét, illetve szervezeti hovatartozását vitassuk meg. Ha azon a véleményen vagyunk, hogy az Állami Vagyongazdálkodási Rt.-nél tartamosan nem biztosítható a kor követelményeinek megfelelő erdőgazdálkodás, azon belül az államerdészet szakmai irányítása, hogyha azon a véleményen vagyunk, hogy a rövid és hosszú távú érdekek, a gazdasági és a társadalmi érdekek ezen a módon, ebben a konstrukcióban nem oldhatók meg tökéletesen, akkor most itt az alkalom arra, hogy a megoldást föl vállaljuk.

Ezen bevezető gondolatok után felkértem Miniszterelnök Urat, hogy megnyitó beszédét szíveskedjék megtartani.”

Mátyás Csaba akadémikus a szakma elevenébe vágott a legégetőbb gondok és konfliktusok felsorolásával.

Lássuk, miként szól hozzám a vitához a miniszterelnök!

„Elnök úr, Miniszter úr, Hölgyeim és Uraim!

Először is köszönetet szeretnék mondani a Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottságának a megtisztelő felkérésért, a meghívásért és azért, hogy a mai napon Önök előtt szólhatok, és hogy az erdészet ügyét és – nagyon széles értelemben véve – az ehhez kapcsolódó járulékos elemeket is tartalmazó erdészeti politikát e körben megtárgyalják, és minderről e magas szakmai fórum, e magas grémium állást foglaljon, nyilatkozzék, amit mi a kormányzati politikában figyelembe vehessünk, és a kormányzati politikába beiktathassunk. Egy politikusnak, egy ilyen magas szakmai, szakági kör előtt szólni mindig nehéz, és mindig felelősségteljes. Többféle lehetősége van. Az egyik kötelességünk mindig az, hogy megvilágítsuk az általánost és a nagy összefüggéseket, amin belül elhelyezkedik az ágazat, a másik pedig, hogy az egész ügyet, a jó értelemben vett nemes ügyet szolgálni tudjuk, és ebben együttműködési ajánlatot tegyünk a szakmának, és szoros együttműködést építsünk ki. Egy politikus, amikor beszél, pláne, ha a sors úgy hozta, hogy miniszterelnöki beosztásban van, akkor köteles bármiről hirtelenjében szólni tudni. Apponyi Albert, aki a nagy magyar szónokok egyike volt, azt mondta, hogy ott kezdődik a politikus vizsgálója, ha azt mondják neki: Írógépjé, és nem tud 25 percen keresztül az írógépjé művelődéstörténeti, a civilizáció megújódását hozó jelentőségét elmondani, (akkor még ez újdonság volt), és nem tudja ennek politikai, közgazdasági jelentőségét és jö-

vőképét felvázolni, akkor ne vállalkozzék erre a szakmára. Ez az egyik lehetőség.

Én nem ezt az utat szeretném most választani, mert sokkal közelebb áll hozzám az agrárpolitika és mindaz, ami ezzel összefügg, semhogy most csak egy szónoki fordulatként, vagy egy szónoki produkcióként kívánnék Önökkel erről beszélni. Először is szeretném leszögezni azt, hogy az erdő, amelyik a természet csodálatos adományaként nemcsak a szakembereknek, hanem mindnyájunknak felemelő érzést, jobb közérzetet ad, egyszerűen az életünk része, s nyugodtan mondhatjuk, alapvető életfeltételünket jelenti. Az erdő mint élettani egység szinte tudományos szempontból olyan együttest képvisel, ami a természettudományok és az alkalmazott tudományok szempontjából – azt hiszem, hogy a Tudományos Akadémia illetékes bizottsága előtt ezt nem kell bizonyítani – különleges helyet foglal el, komplex tudományként is, és mindazokban a dimenziókban, amikre még kiterjed. De ez államigazgatási szempontból, közgazdasági szempontból, környezetvédelmi és természetvédelmi szempontból, vagy akár a faipar szempontjából olyan területet jelent, amiről minden körülmények között külön is szólnunk kell.

Amikor erdészetről beszélünk tehát, akkor nemcsak erről a tudományos fogalomkörrel kell beszélnünk, hanem mindazokról a gyakorlati kérdésekről, amelyek ehhez szervesen kapcsolódnak, a bevétel oldaláról, a gazdálkodás oldaláról és az emberi tényezők, humán tényezők szempontjából is kiemelkedő szerepet játszanak.

Miről is kell tulajdonképpen ebben az esetben beszélnünk? Az elsődleges, hogy maga az erdő és ami ehhez kapcsolódik, Magyarország számára, nyugodtan mondhatjuk, egyben egy történelmi kategória. Magyarországon, ha végignézzük ezt az ezerszáz éves jelenlétünket, ezt az évezredek államiságunkat, akkor Magyarországon, az egykori történelmi Magyarországon a királyi erdőknek, a kincstári erdőknek nyugodtan mondhatjuk, az egész ország történetét érintő és Magyarország benépesülése és gazdálkodása szempontjából kiemelkedő jelentősége volt. Azok a területek, a történelmi Magyarországon, amelyek később más demográfiai képet mutatnak, egykoron az Önök elődeinek, az erdészeknek a birtokában voltak, és ezek a hatalmas erdők voltak azok, amelyek egyrészt vonzották szomszédságunkból a lakosságot, másrészt azt az erdei életformát megteremtet-

ték, amelyik Európa történetében embereltartó képességével kiemelkedő szerepet játszott a középkortól kezdve. A másik, amiről szólni kell, nem akarván ennek részletes történeti kérdéseibe belebonyolódni, az, hogy Magyarországon az erdészet milyen vonatkozásban kapott európai mértékkel mérve is kiemelkedő szerepet.

Ez pedig a képzés, a jogszabályalkotás, amiben Magyarország elől járt. S természetesen az ehhez kapcsolódó vadászati stb. jogalkotások. Az egyik az MTA, és amikor e körben beszélek, erről nem lehet nem szólni. Az MTA megalapításakor kifejezetten humán és nyelvészeti jelleget kapott, ami szükségszerű volt a reformkorban, és az erdészet és azok a tudományok, amelyek ezt érintik, részben a Tudományos Akadémián, részben a Természettudományi Társulatban kaptak helyet. Amit ki kell emelni az Önök szempontjából, hogy a Selmezbányai Bányászati Akadémiaként induló európai viszonylatban első és kiemelkedő felsőoktatási intézet éppen ekkor, a múlt században, tehát a reformkorban kiegészült az erdészeti felsőoktatással. Az erdészet Selmezbányán felsőoktatási helyet kapott, együtt a magyar tudományos újjászületéssel, a természettudományok, akadémiai vándorgyűlések szellemével, és ez együtt ezzel a selmezbányai felsőoktatási intézménnyel, amelyikben az erdészek nagyon gyorsan átvették azt a szellemiséget, amit a bányászok már előtte is képviseltek, ez az, amitől a magyar erdészet, a magyar erdómérnökök, és általában ez az egész szakma nemcsak szakmai szempontból, tudományos szempontból, hanem emberi szempontból is egy olyan közösséget, olyan szolidaritási érzést tudott kitermelni, olyan hagyományokra tudott támaszkodni, amely éppen e múlt században megszülető erdészeti felsőoktatásban szerepet játszott. Ezt azért kell hangsúlyozni, mert összevetve a többi tudománnyal is fontosnak tűnik. Magam is felsőoktatás-történeti kutatásaim során, illetve az Akadémia 150 éves évfordulója alkalmából megjelent kötet lektorálása alkalmából szembesíthettem mindezeket az erdészet, és általában a tudománytörténet szempontjából. Akkor is feltűnt ez a kiemelkedő szerepe az erdésznek a magyar tudományos fejlődésben, hogyan értünk el ilyen jelentős eredményeket.

A másik a jogalkotás. A jogalkotásban nyilvánvaló, hogy az erdészet mindenkor a tulajdonjog szempontjából képviselt rendkívül fontos területet, speciális terü-

letet. E tulajdonjogi problémák, a birtoklással és a hasznosítással együtt, nyugodtan mondhatjuk, nemzetközi problémát jelentenek.

A MEDOSZ elnökségi ülésén – MTI fotó

A magántulajdonon épülő piacgazdaság az egyik oldalon, a másik oldalon éppen a kincstári erdők nagy hagyománya, az erdők egységes tulajdoni birtoklási, hasznosítási problémái jelentik azt a több száz éves problémát, amelyik ma is jelentkezik reflexszerűen itthon, de jelentkezik a világ bármelyik részén. Az erdész számára mindig könnyebbnek és rokonszenvesebbnek tűnhet a nagy egységben fenntartott, a kincstári állami erdők egységének fenntartásával a tulajdoni, birtoklási, hasznosítási kérdéseknek ilyen formában való kezelése. Ezen nincs mit csodálkozni, és mi nem is csodálkozunk, hogy ilyen igények, ilyen gondolatok felmerülnek. Ha a védelemre gondolunk, természetvédelemre és környezetvédelemre, akkor ez még erősödik, hiszen látszólag nincs egyszerűbb formája a védelemnek, mint ez a bizonyos központi tulajdonlás, ahol a központi tulajdonlásból minden levezethető. De egy történelmi korszakforduló a miénk, és az egész világban, ahol meg kell tudnunk különböztetni azt, hogy a közösség meddig mehet el, meddig mehet el az állam, hol jelentkezik az egyes személy, a köz- és magánérdek összeegyeztetési lehetősége. Ha mindezt figyelembe vesszük, akkor a tulajdonlást egyértelművé és világossá kell tenni. Mi az, ami kincstári, mi az, ami állami tulajdon volt és marad?

A másik kérdés, ami nem állami és kincstári tulajdon, világossá kell tenni a

megnevesítést, a magántulajdon, hiszen jogi szempontból nincs harmadik tulajdoni forma, csak magán- vagy köztulajdon. Azok a tulajdoni formák, amelyek akár szövetkezeti, akár egyéb társulási formában történnek, azok is magántulajdonú rendszert jelentenek. És ebben a tulajdoni kérdésben kell megtalálni a speciális területeken azt a formát, hogy a tulajdonlás mellett a birtoklás és hasznosítás korszerűen érvényesülhessen.

Nem kell példákat elmondani azokból az országokból, ahol több millió erdőtulajdonos van, mint Németországban. És mégis a birtoklás és hasznosítás már egy olyan közösségi szempontokat is figyelembevevő, egységes hasznosítási elveket biztosító a tervezéstől kezdve egészen a hasznosításig, amelyek a piacgazdaság körülményei között is igenis fenntarthatók. Tehát, ha különvesszük az állami és kincstári erdőkérdést, különvesszük a magántulajdonban lévő erdőket, ahol tulajdonjogilag a kép világos legyen, de a hasznosításnak és a kezelésnek pontosan körülhatároltnak kell lennie. Könnyű ezt történelmi tapasztalatok alapján is előírni, vagy történelmi tapasztalatok alapján is igazolni. Annál inkább, mert éppen Magyarországon az 1879. évi XXXI. 1. törvénycikket megelőzően éppen 1867 után rájöttek már arra, hogy az egykori úrbéres erdőket és a közbirtokossági erdőket nem szabad hagyni tovább osztani, mert szakmailag telepítési, tervezési szempontból és hasznosítási szempontból az erdősisítés kárára történik. Ezért e vonatkozásban e nagy átfogó, előbb idézett Bedő-féle törvényt megelőzően már olyan törvények és jogszabályok születtek Magyarországon, amelyek éppen ezt a tulajdonlási és hasznosítási kérdést érintették. Tehát ez nekünk történelmi tanulság kell, hogy legyen, hogy az elaprózódás, a felosztás, a tulajdoni változás, a tulajdoni megnevesítés nem mehet a szakmai érdekek, a tervezéstől az értékesítésig terjedő folyamat kárára.

Amikor ezekről a tulajdoni kérdésekről beszélünk, akkor még arról is szólni kell, hogy milyen egyéb tevékenységi körök hárnak reánk, és milyen egyéb kérdésekre kell még figyelniünk. Természetesen világviszonylatban az erdő szerepe megnőtt. Az egész környezetvédelmi szemlélet tulajdonképpen a természetvédelemből nőtt ki, és érdekes módon (és ezt mindig érdemes megjegyeznünk), a világ egykor leginkább természetet pusztító, mert leginkább a természeti kincsek bővében lévő országokban, az Amerikai Egyesült Államokban

született meg. Ott, ahol az ipari civilizáció a természetet olyan mértékben pusztította, az erdőtől az állatvilágig, ahol a környezeti szennyezés olyan méretű volt, ott született meg a nemzeti park eszméje. Ott született meg a természetvédelmi területek. Ott született meg tulajdonképpen a környezetvédelemnek ez a szemlélete, ami azután később érvényesült Európa nyugati felében, az industrializálódott területeken, és máig nem következett be a természetet leginkább pusztító egykori Szovjetunió területén, ahol a környezetvédelem – hasonlóan számos keleti országhoz – az egykori keleti blokkban nagyon is hátul kullogott. Ezért, amikor valaki úgy akarja beállítani politikai szempontból, nem szakmai szempontból, hogy itt volt egy nagyszerű államszocialista rendszer, amelyik kielégítette azt a bizonyos központi reflexet, ami a királyi kincstári birtoktól érvényesült, akkor nem szabad megfélemleni arról, hogy pontosan ezeken a területeken, ezekben az országokban volt a legpusztítóbb egyben a környezeti károsodás. Az egykori Szovjetunióban okozták a legnagyobb károkat, pusztítottak el erdőket, és folyik ma is, kérem, ez nincs megoldva. Ebből egy kicsit azért maradtunk ki, mert ezek a területek közelebb vannak a világ figyelméhez. De tudjuk azt, hogy a szomszédságunkban micsoda pusztítás folyt ezekben az időkben. Ismeretesek az európai egyezmények Strasbourgtól Párizsig, tehát most nem kell kitérni arra, hogy az erdészet, a környezetvédelem stb. európai egyezményei, az erdészeti világtalálkozó 1991-ben milyen útmutató volt egész térségünk számára, és az egész szakma számára.

Ma Magyarország gyökeres átalakítás előtt és közepette van. Ha a tulajdoni kérdésekről beszélünk, akkor még arról is szólni kell, hogy a privatizáció ennek függvényében természetesen súlyosan érinti az erdészet struktúráját, súlyosan érinti azokat a szakmai szempontokat, amikről már szóltam, és mindez még súlyosabban jelentkezik Önöknél egyenként és személyenként. Néha egzisztenciális kérdéseket vet fel. Minden átalakulás sajnos ezzel jár, de ezeket a problémákat kell tudnunk kezelni, ezért vagyunk itt, és ezért kérjük az Önök tanácsait. 19 állami nagyvállalat privatizációja az egyik kérdés. Ez jelzi, hogy a privatizációs problémák hogyan függnek össze ezekkel az előbb említett szakmai kérdésekkel. Szólnunk kell arról, hogy Magyarországon 1,8 millió hektár teljes erdőterület, és ebből 1,3 millió hektár az állami erdőterület, ha jó

számokat írtak fel munkatársaim. Az állami erdők értéke, ez becslés, mintegy 300 milliárd forint, bár hivatalos értékelés e tekintetben nem történt. Ezeket érdemes most, amikor nemzetgazdasági szempontból nézzük, privatizációs szempontból, Önök által is véleményezni.

Mi, akiknek politikai döntéseket kell tudnunk hozni, tisztában kell lennünk azazal, hogy mindez valós-e, és kiállja-e a kritikát. Természetesen, amikor ezekről a bizonyos járulékos elemekről és irányokról beszéltem, akkor ez érinti a faiparral együtt az export-import kérdését is. Jelen ismereteink szerint a faexport értéke 20 milliárd forint körül van. A behozatal értéke mintegy 25 milliárd forint. Nyilvánvaló, hogy itt fafajták, minőségi kérdések merülnek fel. Amit igen nagy dolognak tartunk, és úgy érezzük, hogy érdemes róla beszélnünk, hiszen ez a költségvetést érintő kérdés: az 1993-as telepítési terv 3500 hektárt érint, a költségvetési törvényben 450 millió forinttal. Ha társadalmi és munkaerő szempontból vizsgáljuk, akkor egy olyan adat, amelyre érdemes felhívni a figyelmet.

A fagazdasági ágazatban jelen statisztikai adataink szerint 35–40 ezer között van a munkaerő létszáma. 35 és 40 ezer embernek a kenyeréről van szó, ebből kétezer erdőmérnök, és 5000 erdőszaktikus. Hozzávetőleges a statisztikai adat. Ebből világos, hogy szakmai, emberi, munkaerő szempontból is kiemelkedően fontos ágazatról van szó számunkra. Át kell tekinteni az erdőgazdálkodás struktúráját, intézményi és irányítási rendszerét az elmondottak alapján. Az a hagyomány, amit az 1879. évi Bedő Albert-féle törvény jelentett akkor, amelyik szinte szintézisbe hozta az egész addigi erdészeti jogalkotást, és máig hatóan meghatározta az erdészeti jogalkotást és az erdészet területén a politikai lépéseket, természetesen az új körülményekhez alkalmazkodva szintén jelzi, hogy minden átalakuló korszaknak ilyen nagy jogalkotásokra van szüksége. Fontos arról szólni, hogy a szövetkezeti átalakítások kiteljesítése a 19 állami nagyszervezetnek a biológiai alapokat is védő privatizációja után, az egységes állami erdőkezelés követelményének megfelelő szervezet jöjjön létre. Ezt az elmúlt esztendőben kormányhatározat írta elő, kidolgozásában a földművelésügyi tárca, az érdekelt tárcák együttműködése, különös tekintettel a Környezetvédelmi Minisztériumra is, természetesen szükséges. Kormányzati szempontból is át kell

tekinteni az erdőfelügyeleti, rendezési és szervezeti feladatokat. Nekünk külön is foglalkozni kell azzal a kérdéssel, hogy a központi irányításnak mi a formája. A speciális jellege, az átalakuló tulajdonviszonyok mellett, a parlamentáris kormányzás mellett azt is megvizsgálandóvá teszi, hogyan lehet érvényesíteni az egységes agrárpolitikán belül a különböző környezetvédelmi, természetvédelmi szempontok figyelembevételével egy minisztérium, egy kormányzati irányítás területén ennek a speciális területnek az irányító szerepét hogyan kell megalkotni.

Kormányzati szemszögből is nézve, nemcsak a szakma, az ágazat szempontjából, azt kell mondanom, és ezzel befejezem a beszédemet, hogy mindig különbséget kell tenni, amikor valamit tudományos szempontból, akár egy ilyen élettani egységnek tekintünk, és onnan vizsgáljuk az egyéb ágazatokat, attól, amikor államigazgatási szempontból vizsgáljuk. Akkor nem mindig leegyszerűsítve kell nézni, mert az államigazgatásban mindig ellenérdekeltség van, és az ellenérdekeltség egyensúlya biztosítja a jó kormányzást.

Ez azt jelenti, hogy az erdőgazdálkodás és mindaz, ami a földművelésügyi tárcán belül érvényesül, az ennek az ágazatnak a központi felügyeletét, irányítását jelenti az előírt törvények szerint. A másik oldalon viszont igenis meg kell hagyni, és fontos szerepet kell, hogy játsszék a Környezetvédelmi Minisztérium, és nem lehet összevonni a kettőt, mert a kettő úgy viszonylik bizonyos értelemben egymáshoz, mint az építésügy és a műemlékvédelem. Nagyon fontos, hogy amikor az erdőgazdálkodás gazdasági szempontjai érvényesülnek egyik oldalon az agrárágazaton belül, akkor legyen egy másik érdekeltég is, mégpedig a természet- és környezetvédelem szemszögéből. Hogy ennek azután egy magasabb szinten, államigazgatási, kormányzati szempontból is egyensúlyban kell lennie, az természetes. De azt a szemléletet, ami szakmai szempontból nem egyedül az erdészet területén, de számos területen érvényesül, hogy amit mi szakmailag egyenként úgy érzünk, hogy összetartozik, azt államigazgatási és kormányzati szempontból is koncentrálni akarunk egy helyre, az egyáltalán nem biztos, hogy kormányzati szempontból helyes, mert éppen az ellenérdekeltség ellenőrző szerepét iktatja ki. Ez nemcsak erre vonatkoztatva, másutt is nagyon fontos, hogy mindig érvényesüljön. Nagyon jónak tartom azt kormány-

zati szempontból, hogy mindaz, ami e szakmával összefügg, az Önök emberi közösségével, az kormányzati szempontból, és államigazgatási szempontból megoszlik a Földművelésügyi Minisztérium, a Környezetvédelmi Minisztérium, bizonyos értelemben az ipari tárca felügyelő szerepe között. Ez azt jelenti, hogy kormányzati szempontból a minisztériumok tulajdonosi szerepe csökken, és itt lép be a tartós Állami Vagyonkezelő, az (ÁV Rt.) szerepe. Erről azt kell a törvény birtokában most már tudnunk, hogy egy holding, egy állami holding jellegű szervezet képes arra, hogy a minisztériumok kormányzati igazgatási feladatait tulajdonképpen biztosítva, ellássa azokat a feladatokat, amelyeket az államnak, mint tulajdonosnak piaci körülmények között el kell látnia. Tehát az átalakulásnak egyik nagy problémája, hogy a magántulajdoni rendszerben világos minisztériumi feladatköröket, világos kormányzati feladatköröket a totális államokban a minisztériumok, a kormányzati ágazatok mint tulajdonosok, magukhoz véve olyan szerepet játszottak, ami természetesen nagyobb hatalmat jelentett. De az új körülmények között,

amikor egy piacgazdasági rendszerben kell gondolkodni, éppen azért hoztuk létre a tartós állami vagyont kezelő, természetesen kincstári vagyonkezelőt – az is egy külön kérdés, az állami és a kincstári tulajdonban lévő gyáraktól, üzemek, mezőgazdasági ágazatokig mind előttünk álló rendezendő problémák, egy ilyen átmeneti időszakban, mint ma Magyarországon van – mert gondoskodnunk kellett arról, hogy ami tartósan és feltételezhetően állami tulajdonban marad, az is gazdasági-pénzügyi szempontból úgy legyen kezelhető, mintha magántulajdonra alkotna, és más országban magántulajdonra is alkot. Tehát az adminisztratív és a túlzottan bürokratikus rendszernek a kiiktatását.

Ezért amikor Önök véleményt fognak mondani, (és ez nagyon fontos számunkra), ezekről a kérdésekről, akkor nem azt az egyedüli szakmai szempontot vizsgálják, hogy az erdő és az összes ehhez kapcsolódó – a vadgazdálkodástól a faiparig, idegenforgalomig, és minden más, ami hasznosítható ebben az ágazatban – az egy helyre koncentrálódjék, mert ha egy

helyre koncentrálódik, akkor pontosan ez a kormányzati kiegyenlítő szerep nem érvényesül, és az ellenérdekeltség hiánya tévútra vezet. Önök azt próbálják vizsgálni, hogy éppen a miniszteriális irányítás, a tulajdonosi rendszer, az előbb elmondottak alapján az állami tulajdontól a magántulajdonig ezen a területen, az erdészet területén hogyan kezelhető?

Végezetül annyit szeretnék mondani, hogy a kormány mindent elkövet annak érdekében, hogy azokat a jogalkotásokat, törvényeket és kormányrendeleteket, amiket még meg tud az elkövetkező időszakban hozni, e parlamenti cikluson belül, azt elősegítse. Ez vonatkozik természetesen a

Az egykori szakszervezeti könyvtár bejárata az Agrárpalotában

vadászati törvényre is. Ami a legnagyobb problémát jelenti, és azért beszélek erről, mert nekem az is a dolgom, hogy az erdészetben kívüli kérdéseket próbáljam megvilágítani.

A magyar átalakulás egyik legnehezebb problémája a jogalkotás területén maga a jogalkotási törvény. Az a tény, hogy a jogalkotási törvény a jogszabályi hierarchiában túl sokat köt a törvényekhez a törvényformához, és keveset tesz lehetővé kormányrendeletek, miniszteri rendeletek megalkotására. Ez jogi szempontból azért nem jó, mert minden szakma, minden tárca és valamennyi miniszter egy kódexet akar a nevéhez fűzni, egy olyan jogalkotási produktumot, ami átfogja az egész területet és maradandó.

Ez nagyon helyes és szép ambíció. Csakhogy az átalakulás időszakában, akár 1848-ban, 1867-ben, vagy az I. vagy a II. világháború után mindig laza kerettörvényeket hoztak, gyorsan. Olyan kerettörvényeket hoztak, gyorsan. Olyan kerettörvényeket, amiket azután kormányrendeletekkel lehetett kiegészíteni és a kormányrendeleteket gyorsan lehetett az

élethez igazítani, hiszen ott nincs presztízskérdés, akár két hét múlva egy minisztertanács megváltoztathatja a kormányrendeletet, ha az hibásnak bizonyult. De ami a parlamenti törvényhozás procedúráján kell, hogy keresztülmenjen, az hosszadalmas. Ez tehát egy alapvető problémája az egész átalakulásunknak, hogy a jogállamiság őrzésében és védelmében úgy érezzük, hogy csak olyan módon felelünk meg a jogállamiságnak, ha mindent törvényhozási úton részleteiben akarunk szabályozni, és mindehhez jön az esetek jelentékeny részében még mindig megmaradt a kétharmados törvényalkotás, ami, tudjuk, hogy politikai szempontból is milyen nehézségeket jelent. A másik oldalon viszont a jogalkotási törvénynek a megváltoztatása, az is kétharmados. A jogalkotási törvénynek a megváltoztatása, ennek a folyamatnak a gyorsítása, a kormányrendeletekkel való helyettesítése a részletekben viszont könnyen olyan politikai vádakot vet fel, amelyek nemegyszer elhangoznak, hogy ez a kormányzat centralizáló szándékú, etatista, és mindent lehetőleg a kormányzat akar maga alá gyűrni. Éppen ezért már kész is a vád egy ilyen eset-

ben. Holnap majd meglátom a sajtóban, hogy kormányrendeletekkel akarjuk helyettesíteni a törvényt, és Magyarországot a rendeleti kormányzás sikamlós útjára akarjuk vinni. Szó sincs róla. Csak arról van szó, hogy ésszerűen kell gazdálkodni a jogalkotásban is a lehetőségekkel, mert a magyar átalakulást, a tulajdoni átalakulástól, a kárpótlástól kezdve, ahogyan végrehajtottuk, egészen a részletrendezésig, csak akkor tudjuk sikeresen végrehajtani, ha felgyorsítjuk a parlamenti jogalkotást, és ha ezt a jogalkotást tehermentesítjük bizonyos részletkérdésektől.

A parlament igenis rekordot döntött, igenis annyi törvényt hoz, mint kevés parlament. De így sem lehet ezt helyettesíteni, és az átalakulást ezen az úton végrehajtani, ha nem módosítunk a jogalkotási törvényen, a szemléletünkön, és ha a parlament nem törekszik arra a jövőben, hogy bizonyos törvényeket kivételes eljárással meggyorsítva hozzon meg.

A világon nagy jogállamokban is természetes, hogy szakmai törvényeket, bizottsági viták után nem bíznak többet

vitára, hanem gyorsan megalkotva máris a politika, a nemzetgazdaság szolgálatába tudják állítani.

Megköszönve figyelmüket és türelmüket, hogy mindezt meghallgatták, szeretném megismételni azt, amivel az elején is foglalkoztam, hogy az erdő, az erdészet és az erdővel foglalkozó ember szolgálja valóban az egész emberiséget, nemzetét. Ezen belül éppen a természethez való kötődése és Magyarországon a különleges tradíció következtében, ami Selmecbányáról elindulva Sopronban, és az egész országban kiterjeszkedve az erdészet, az erdészek szellemét kiterjesztette, az olyan többlet a magyar nemzeti gondolkodásban, olyan többlet a szakmai felelősségben, az országért való felelősségben, amire Önök büszkék lehetnek. Őszintén örülnék, ha több olyan szakma lehetne, minél több olyan szakma lenne, ahol ez a belső kohéziós erő, ez az erkölcsi erő és ez a nemes értelemben vett küldetésstudat, ami áldozatokra képes, élne ugyanúgy, ahogy Önöknél. Ez az erkölcsi, szellemi és nemzeti tőke, amit az erdészek jelentenek Magyarország számára, a gazdasági szempontok mellett, legalább olyan súllyal, az igazi, morális érték és morális garancia arra, hogy sikerülni fog együttesen végrehajtanunk nemcsak az erdők megmentését, nemcsak az erdőgazdálkodás megújítását, hanem ezt az egész programot, ami az önök szakmája, és az ország előtt áll.

Megköszönöm a megtiszteltetést, köszönöm Elnök úr szavait és sok sikert kívánok a tanácskozásukhoz és munkájukhoz.”

A miniszterelnököt követően a tárca-vezető, dr. Szabó János, földművelésügyi miniszter kapott szót.

„Tisztelt Miniszterelnök úr, tisztelt Elnök úr, tisztelt Országos Erdész Gyűlés!”

Úgy gondolom, illendő, hogy mint a tárca új vezetője bemutatkozom, és pár gondolattal szóljak Önökhöz. Először is szeretném üdvözölni Önöket abból a nagyszerű alkalomból, hogy itt együtt lehetünk, és az erdészet jövőjével kapcsolatos kérdéseket megbeszélhetjük. Szeretném Önöket biztosítani arról, hogy teljes szívből és teljes erőmmel az erdészet ügye mellett állok, mert hiszem azt a bölcsességet, amit az egyik országgyűlési képviselő mondott el nem olyan régen a parlamentben, hogy a XXI. század legnagyobb értékei a tiszta víz, a jó levegő és a csend lesz. Ezek nélkül, illetve ezek az erdők nélkül – megítélésem

szerint – elképzelhetetlenek. Nemcsak mi jöttünk rá erre itt, Magyarországon, hanem rájöttek az egész világon. Szűkebb térségünket, Európát nézve szeretnék utalni arra is, hogy 1990-ben Strasbourghban valamennyi európai ország erdészetért felelős minisztere összejött, s ezen a megbeszélésen az erdészet jövőjét, az erdőhasznosítás, az erdőgazdálkodás kérdéseit vitatták meg, s ennek során arra a megállapításra jutottak, hogy az erdő olyan nemzeti, olyan egyetemes kincs az emberiség számára, amit minden körülmények között meg kell őrizni, hogy ne csak nekünk szerezzon örömet, ne csak nekünk adjon hasznot, hanem az utánunk következő generációknak is. Hogy ennek a kérdésnek milyen jelentősége van, szeretném továbbfűzni a gondolatot. 1993 júniusában az érdekelt európai miniszterek, a magyar érdekek képviseletében már szerénységem, Helsinkiben folytatni kívánják ezt a megbeszélést.

Felvetődött a javaslat, és erről szeretnék még szólni, hogy az új miniszter esetleg – mintegy gesztusként – adjon ki egy körlevelet, melyben elképzeléseit, bizonyos elkötelezettségét nyilvánítsa ki a szakma, az erdészet, az erdő iránt. Ezzel kapcsolatban végül is abban állapodtunk meg, hogy nem adunk ki ilyen körlevelet. Ezt azonban ne vegyük ünneprontásnak, mert én úgy gondolom, hogy miután az Országgyűlés ez évi jogalkotási programjában szerepel az erdőtörvény megalkotása, ennek a tanácskozásnak rendkívüli a jelentősége, s helytelen lett volna ennek egy miniszteri körlevéllel elébe menni, és ezzel az Önök állásfoglalását esetleg befolyásolni. Itt a lényeg most az, hogy Önök hogyan látják a problémákat, mert több szem többet lát. Én abban bízom, és azt kérem Önöktől, hogy mondják el a gondjaikat, mondják el az elképzeléseiket, s a minisztériumnak és az annak élén álló miniszternek az lesz a dolga, hogy ezeket ötvözze, szintetizálja és a jogalkotás keretében valamilyen módon megjelenítse, és az Önök javaslatait az Országgyűlés felé tolmácsolja. Én tehát, úgy gondolom, hogy ez a gyűlés akkor végzi hasznosan a munkáját, ha Önök minél többen hozzászólnak, minél többen elmondják gondjaikat, minél többen elmondják, milyenek szeretnék az erdészet jövőjét látni. A magam részéről még annyit szeretnék hozzátenni, utalva a miniszterelnök úr beszédére, hála istennek, az erdészeti törvény úgynevezett feles törvény, ami azt jelenti, hogy az

országgyűlési képviselők, pontosabban az akkor jelenlévő képviselők 50 százalékanak + 1 főnek a szavazata szükséges a törvény elfogadásához. Ilyen körülmények között, amit önök, ezen túlmenően a minisztérium, a kormány, majd végül az Országgyűlés és azon belül – remélhetőleg egybehangzóan – a koalíciós pártok képviselői eldöntenek, az minden valószínűség szerint a törvény erejére fog emelkedni. Tehát azt kérem önöktől, hogy mai munkájukkal legyenek segítségére ennek a jogalkotási munkának, mert ez végeredményében az Önök és az erdészet, az erdő boldogulását, illetve sorsának jobbra fordulását fogja eredményezni. Köszönöm szépen, hogy meghallgattak és munkájukhoz sok sikert és bátorságot, kitartást kívánok.”

A miniszter köszöntőbeszédét Fűhrer Ernő, az MTA Erdészeti Bizottsága titkárának előadása követte.

*„Tisztelt Országos Erdész Gyűlés!
Igen tisztelt Miniszterelnök úr!”*

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága és erdőmérnök társaim nevében tisztelettel megköszönöm, hogy Miniszterelnök úr az első Országos Erdész Gyűlés védnöki tisztjét elvállalni szíveskedett.

Ennek az Országos Erdész Gyűlésnek a létrejötte annak bizonyítéka, hogy a Kormányzat – amely most első ízben szólítja meg ilyen szinten szakmánkat – felelősséget érez az erdők sorsáért, az erdészet jövőjéért. Miniszterelnök úr felénk megnyilvánuló, jelenlétével igazolt bizalma reménnyel, hittel tölti el a magyar erdésztársadalmat. Megerősít bennünket törekvésünkben, hogy ügyünket magunk képviseljük, annak megváltoztatásának helyes irányára magunk tegyünk javaslatot. Azért vagyunk ma itt, hogy szakmai elvárásokra tekintettel, az állami erdők kezelésének sorsában egyezsége jussunk.

Tisztelt Országos Erdész Gyűlés!

Az MTA Erdészeti Bizottsága 1992. szeptember 16-án és december 10-én az állami erdőgazdálkodás tárgyában állásfoglalást és határozatot hozott. A bizottság úgy ítélte meg, hogy az állami tulajdonú erdőkben a gazdálkodási tevékenység ellátására egy egységes állami erdészeti szervezet a legmegfelelőbb. Szakmai szempontok és a minisztérium asztalára több változatban letett átalakítási javaslatok figyelmen kívül hagyásával azonban a Kormány a 126/1992. számú rendeleté-

vel a 19 állami erdőgazdaság vagyonát az ÁVRt. kezelésébe utalta.

Az általános érvénnyel kötelezővé tett részvénytársasági forma, amelyet a profitorientált ÁV Rt. kénytelen irányítani, óhatatlanul előtérbe helyezi a rövidtávú érdekeltség érvényesítését. Ezért nem tudja figyelembe venni, hogy: az erdővagyon jövedelemteremtő képességét elsősorban nem a piaci körülmények, hanem az ökológiai viszonyok és a biológiai törvények határozzák meg, és hogy az erdőnek vannak közérdekű, nem piacositható szolgáltatásai, mint pl. a levegő- víz- és talajvédelem stb.

Az állami erdők kezelését ellátó önálló, egymástól független részvénytársaságoknak – az erdővagyon alacsony tőkehozadéka miatt – nem fűződik érdekük az erdővagyon mennyiségének gyarapításához és értékének növeléséhez, hiszen ez hosszú távú befektetés. Az erdőgazdálkodás jellegzetessége továbbá az, hogy a hozadék idő előtti kivételével a jelenben kaphatunk nyereséget, a jövőben azonban a következő erdész generációk és a nemzetgazdaság számára helyrehozhatatlan kárt okozhatunk. Az AV Rt. irányítása alatt az erdőből nyert hozadék beleolvad az egyéb bevételekbe, és csak esetlegesen szolgálhatja az erdő céljait. A hosszú távú érdekek és a tartamosság elve ezért a pillanatnyi gazdasági sikerek miatt csorbát szenvedhetnek. A szakemberek, de elsősorban a vezetők megítélésének legfőbb feltétele ezen részvénytársaságok esetében valószínű, hogy az éves pénzügyi eredmény lesz. A kezelő részvénytársaságok értékelése is hasonlóan történik, és nemcsak a rájuk bízott erdővagyon szakszerű hasznosítása alapján. Elgondolkodtató az is, hogy Nyugaton, ahol a részvénytársasági formának évtizedekre visszanyúló hagyományai vannak, soha sem került sor az állami erdővagyon ily módon való kezelésére. Ez nálunk is csak a kincstári törvény megalkotásáig létező köztes megoldásként fogadható el.

Tisztelt Országos Erdész Gyűlés!

A közérdek és a szakmai szempontok, továbbá az ország gazdasági teherbíró képessége is azt támasztja alá, hogy az állami erdők kezelését egy egységes, magát költségvetési támogatás nélkül fenntartani képes, a piaci körülményekhez igazodó erdészeti szervezet végezze, amely a szakirányító és felügyeleti tevékenységet is ellátó Országos Erdészeti Hivatal keretében működjön. Így megvalósulhat az

oly régen vágyott szakmai önállóságunk. Egy olyan szervezet tehát, amely:

- az állami tulajdonú erdőkben folyó gazdálkodás jelenlegi szervezetéből, az erdészetekből és az erdőgazdaságokból, illetve a helyükbe lépő gazdasági társaságokból, azok érvényben lévő jogosítványainak meghagyásával kialakítható,

- révén az Országos Erdészeti Hivatal, az állami tulajdonú erdők esetében a tulajdonosi jogokat gyakorolja,

- képes az erdő erőforrásaival eredményesen gazdálkodni úgy, hogy az erdő hozadéka biztosan az erdőfenntartás és -nevelés céljait szolgálja,

- lehetővé teszi azt, hogy a sokoldalú társadalmi elvárások teljesítése, illetve kiegészítő állami támogatása hatékonyan valósuljon meg,

- módot ad arra, hogy az állam által jóváhagyott és a társadalom részéről elfogadott erdészeti politikát súlyánál fogva az ország összes erdőterületén érvényesíteni lehessen, és amelynek élén az államigazgatás szervezetében, erdészeti kérdésekben döntési jogkörrel felruházott erdész szakember áll.

Tisztelt Országos Erdész Gyűlés!

Az állami erdők önálló, egymástól független részvénytársaságok révén való kezeléséből adódó profitorientált, rövidtávú érdekeltség semmilyen törvényi szabályozással és a leghatékonyabban működő erdőfelügyelettel sem oldható fel.

Az egységes erdészeti szervezet bevezetésével:

- megvalósulhat nemcsak az erdész kerületek és az erdészetek, hanem az erdőgazdaságok szintjén is a mindennapos, nemzeti igényekhez igazodó szakmai irányítás és ellenőrzés,

- megszüntethető a szakemberekben kialakult egzisztenciális és szakmai

bizonytalanság, hiszen a gazdálkodó egységek (erdészetek, erdőgazdaságok) vezetőit, szakmai feltételek és emberi tulajdonságok alapján a tulajdonosi jogokat gyakorló Országos Erdészeti Hivatal vezetője nevezi ki és menti fel.

A szakemberek megítélése a gazdálkodás pénzügyi eredménye mellett a jó minőségű, de nem minden esetben jövedelmező szakmai munka alapján történik.

Tisztelt Kollégák, kedves Barátaim!

A miniszterelnök úr és a kíséretében lévő kormánytisztviselők, akik megtisztelték jelenlétükkel az első Országos Erdész Gyűlést, azzal a mandátummal vannak felruházva, hogy szakmánknak az átalakulás nehéz időszakában segítséget nyújtsanak. Számunkra ez a nap soha vissza nem térő alkalom. Ezért a felénk megnyilvánuló politikai akaratot és jó szándékot a szakmai szempontok megszemlélésével vételével kötelességünk hasznosítani. Felelősségünk igen nagy. Ma az erdészeti jövőjét is meghatározzuk akkor, amikor az állami tulajdonú erdők kezelő szervezetére javaslatot teszünk.

Antonius római hadvezér és politikus szavai jutnak az eszembe:

„Aki ugyanabban kétszer téved, mindig téved.”

Remélem, számunkra ez a megállapítás soha nem lesz érvényes. Köszönöm a figyelmet. Üdv az erdésznek!”

Ezt követően az elnök szünetet rendelt el és elköszönt Antall József miniszterelnöktől, akinek kormányzati feladatai további jelenlétét nem tették lehetővé.

Visszatekintésünk zárásaként álljanak itt a felszólalók nevei:

A felkért hozzászólók közül Dauner Márton, akkori főosztályvezető, (FM Erdészeti és Faipari Főosztály) és Szabados János, portfólió igazgató (Állami Vagyonkezelő Rt.), Mayer Antal, nyugalmazott egyetemi tanár (Sopron), Schmotzer András elnök (Országos Erdészeti Egyesület), Pethő József igazgató (Szombathelyi Állami Erdőgazdaság), Tarján Lászlóné államtitkár (Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium), Kárpáti László igazgató (Fertő-tavi Nemzeti Park) tartott hosszabb korreferátumot.

A további hozzászólók a teljesség kedvéért:

Páll Miklós ny. főmérnök (Zalai EFAG), Rakk Tamás igazgató (HM Veszprémi Erdőgazdaság), Király László egyetemi tanár (Sopron),

Dobó István igazgató (Pilisi Állami Parkerdőgazdaság), Kovács Mátyás fő-

osztályvezető (KTM), Horváth Ferenc term. igazgató (Zalai EFAG),

Kollwenz Ödön ny. főmérnök (Pécs), Gordán Gábor erdészvezető (SEFAG), Steiner József igazgató (Miskolci Erdőfelügyelőség), Dobroszláv Lajos igazgató (Vértesi EFAG), Ott János üzemigazgató (Szilvásvárad), Timár György erdészvezető (BEFAG), Molnár Ákos erdészvezető (Sopron), Ormos Balázs igazgató (TÁEG Sopron), Kertész József alelnök (OEE), Várhelyi András sajtófőnök (Miniszterelnökség).

Ezután következett az állásfoglalás-tervezet vitája, majd elfogadták az I. Országos Erdész Gyűlés állásfoglalását.

Az I. Országos Erdész Gyűlés állásfoglalása

Az állami erdőgazdaságok gazdasági társaságokká alakulása lehetetlenné teszi a korábbi kormányhatározat végrehajtását az egységes államerdészeti szervezet kialakításáról.

Mindez fokozott felelősséget ró az erdők sorsát meghatározó folyamatok szereplőire, az illetékes intézményekre, hatóságokra, szervezetekre, döntéshozókra.

Az erdőgazdálkodás a fatermesztésen kívül több olyan közhasznú feladatot is magában foglal (természet- és környezetvédelem, rekreáció stb.), amely sajátos gazdálkodási eszközrendszert és szervezeti keretet követel.

Az állami erdők kezelésére megfelelő szervezeti keretek fokozatosan kialakíthatók. Ehhez nélkülözhetetlen a kormányzat intézkedése.

Az I. Országos Erdész Gyűlés javaslatai:

1. Az állami erdők egységét meg kell őrizni.
2. Az ország összes erdejére kiterjedő szakhatósági és igazgatási feladatok ellátására az FM-en belül létre kell hozni a szakmailag önálló Országos Erdészeti Hivatalt.
3. A tartósan állami tulajdonban maradó erdők tulajdonosi jogainak érvényesítésére egy olyan önálló, 100%-ig állami tulajdonú kezelő szervezetet kell kialakítani, amely az Országos Erdészeti Hivatal felügyelete alá rendelve működik.
4. A részvénytársasági formát átmeneti megoldásnak kell tekinteni.
5. Annak érdekében, hogy az állami erdők egysége megmaradjon, a már kárpótlásra kijelölt állami erdőkön túlmenően

erdőt csak az új Országos Erdészeti Hivatal, illetve létrehozásáig a kijelölt illetékesek (FM, PM) egyetértésével, a mezőgazdasági területek (parlag) elfoglalása után lehessen kárpótlásra kijelölni. El kell érni az erdőt érintő kárpótlási eljárások során, hogy a föld aranykorona értéke mellett a faállomány reális értékét is figyelembe vegyék.

Budapest, 1993. február 24.

Nem tudom, az olvasónak föltűnt-e, hogy a gyűlésen nem esett szó a munkavállalókról és az érdekvédelemről, a szakszervezetről. Egyedül Schmotzer András egyesületi elnök említett egy – 1992. december 19-én szervezett megbeszélést, melyen – a szervezőkön kívül – részt vett a Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Bizottsága, az MDF szakértő köre, az Egyetem dékánja, az oktatás és kutatás képviselői, a szakszervezet és a MOSZ is.

Ezek után lássuk mi a helyzet a szakszervezet háza táján!

A titkos ösztitkari ülés Csorbán

Fedett helyen, fedett összejövetelt tartott az Erdészeti Dolgozók Szakszervezete vezetői kara. A résztvevők megkapták a meghívót, elindultak a gyülekező helyre, közösen elutaztak a tett színhelyére, de még nem tudták, milyen történelmi esemény részesei lesznek. A szakszervezet felső vezetői, élve a szlovákiai lehetőséggel, egy kitűnő Magas-tátrai üdülőhelyre, Csorbára (Strba) szervezték meg azt a testületi ülést, ahol a szakszervezet önállósodásáról dönteni szándékoztak. Az ErFa Híradó akkori számában imígyen rögzítették az eseményeket:

„Ülésezett az EDSZ ösztitkari tanácsa Erdészeti és Faipari Híradó III. évfolyam 5–6. szám, 1993. június

Szlovák erdész kollégáink meghívására a Magas-Tátrában, Strba üdülőhelyen június 1-jén tartotta az EDSZ ösztitkari értekezletét.

A testület elfogadta a szakmai szakszervezet alapszabályát, mely szerint a jövőben Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete (EFDSZ) néven, a MEDOSZ-ból kiválva, önálló jogi személyiségű szakszervezetként fog működni.

Az EFDSZ három tagozatot kíván létrehozni: az erdőgazdálkodási, az elsődleges faipari és az intézményi (költségvetési) tagozatot. A bírósági bejegyzés lapzártakor folyamatban van.

Fentieket a testület egyhangúlag megszavazta, majd a következő öt évre megválasztotta tisztségviselőit. Elnök: *Barta László*, elnökhelyettesek: *Dudás Péter* (ÉRSZ) és *Rácz József* (Felnémeti Fűrészipari Vállalat), ügyvezető *Herczeg Miklós*, a PEB elnöke: *Kolozsvári Ákos*.

A testület döntése, illetve ennek bejelentése érthetően igen nagy visszhangot váltott ki a MEDOSZ Szövetség bizonyos köreiből, kezdeményezések történtek ellenlépésekre is, ezért lapunk következő számában a témára részletesen visszatérünk. A testület tagjai másnap egész napos szakmai programon vettek részt a *Magas-Tátrai Nemzeti Parkban*

(TANAP), ahol a szakszervezeti munka tanulmányozása mellett szakmai bemutatókon is tájékozódhattak az 1300 fős intézmény munkájáról. Az igen érdekes és hasznos program házigazdája, egyben útikalauza ing. *Iván Voloscsuk* akadémikus, a TANAP igazgatója volt.

Este a csoport szálláshelyén a szlovák Erdészeti és Faipari Szakszervezet vezetőivel nyílt mód eszmecsere, tanácskozássra.

A harmadik napon rövid besztercebányai városnézés után érkezünk vissza Budapestre.”

Tehát, mint akik jól végezték a dolgukat, hazatértek, hogy másnap közöljék a döntést a MEDOSZ vezetőségével. A reakcióról majd később, Herczeg Miklós írásából adunk ízelítőt.

Miként látták a szemtanúk?

Bár a nagy bölcsességek azt tanítják, hogy a szó elszáll, az írás megmarad, és az emlékezeti optimizmus sok emléket megszépít, mégis, arra kértük kollégáinkat, vessék papírra vagy mondják el, hogyan élték át az erdészet és a szakszervezet sorsfordító napjait, hónapjait.

Szabados János erdőmérnök, aki az Állami Vagyonkezelő Rt. erdészeti portfolió igazgatója volt, dokumentumokra alapozva írta meg visszaemlékezését.

Fritsch Ottó erdőmérnök, erdőfelügyelő, erdőtervező az erdészeti igazgatásban szerzett több évtizedes tapasztalatokat. Ráadásul a szakmai érdekvédelemben vezető tisztséget töltött be, vagyis „alapembernek” számít.

Szabados János*

Az erdőgazdálkodás átalakulása – 1989–1995

Hérakleitosztól származik a sokszor idézett gondolat: panta rhei, azaz a világon minden állandó és örökös mozgásban van. Az egyetlen állandó a változás maga. A változás sebessége, intenzitása azonban nem állandó, abban nagy különbségek lehetnek. Mint a folyó, amelyik hol lassan, hol sebesebben hömpölyög, de néha nekifeszül a gátaknak és nagy örvénylésekkel rohan a medrében.

Érvényes ez a tétel a magyar erdészetre, az erdőgazdálkodásra is. 1989–95 között, a rendszerváltozás éveiben a szakmánkban is felgyorsult és turbulenssé vált a mozgás.

Ezekben az években nemcsak a partról szemléltem, hogy miként folynak az események, hanem magam is benne voltam az áramlásban. Ez lehetőség, de egyúttal kockázat is. Aki ugyanis a partról – a partvonalon kívülről – szemléli, az biztosan másképp ítéli meg az eseményeket, mint aki a sodrásban, sodródásban igyekszik a csónakot a felszínen tartani.

Sem a terjedelem, sem ennek a cikknek a megírására rendelkezésre álló idő nem teszi lehetővé, hogy tudományos igényű erdészettörténetet írjak. Csak arra vállalkozom, hogy a birtokomban lévő porosodó levelek, jegyzőkönyvek, a szakmai nyilvánosság előtt elhangzott

előadások, korabeli újságcikkek és más iratok között böngészve felidéztem ezt az izgalmas időszakot.

A padlásról előszedett dossziék címeit használom vezérfonalknak, és ebbe a logikába rendezem a mondanivalómat. Időrendben a legkorábbival kezdem.

Az MDF Erdészeti és Vadgazdálkodási Szakértői Kollégium szerepe az átalakulásban

A magyar Demokrata Fórum felkérésére Király László professzor vezetésével már 1989 tavaszától készültek szakmai állásfoglalások az erdészettel és vadgazdálkodással kapcsolatban. 1989 őszén létrejött az ún. szakértői kollégium, amelynek a választások előtt már 59 tagja volt. Az erdészeti igazgatás, erdészeti politika, oktatás, kutatás, az állami erdők és a magánerdők kezelésének szervezeti kérdései, a gazdasági szabályozás, a privatizálás, a természet- és környezetvédelem, vadgazdálkodás és PR területén alakultak szakértői munkacsoportok. A szakma minden ágából (oktatás, kutatás, minisztérium, erdőtervezés és felügyelet, természetvédelem stb.) csatlakoztak szakértők és szimpatizánsok, és az OEE is magas szinten küldött képviselőket.

Az erdészettársadalom sok kiváló és elismert szakembere kezdetektől igyekezett a szakmát foglalkoztató legfontosabb problémákat érthetővé tenni a politikusok számára és elérni, hogy a választási és később a kormányprogramban ezek megjelenjenek. Számatalan tanulmány, állásfoglalás, előadás, véleményezés született. Csak elismeréssel lehet adózni a sok lelkes, okos, önzetlen szándékú kollégának, akik ezeket az írásokat papírra vetették.

A sok befektetett munka, tudás és energia azonban nem hozta azt az eredményt, amit az 1993 őszére, a már 75 főre nőtt

tagság szeretett volna. A 75 főből csak 23 volt tagja az akkor már párttá alakult MDF-nek. Noha a Kollégium szakmai programját az MDF Országos Elnöksége elfogadta, a végrehajtás során abból szinte semmi nem valósult meg.

Nemcsak a mi szakmai közösségünk, hanem az MDF legtöbb műszaki és gazdasági kollégiumának szakértői is csalódással tapasztalták, hogy a pártpolitika nem a szakmapolitikákra építi a programjait, és a gyakorlati végrehajtásban azokat figyelmen kívül hagyja.

Közel 30 évvel az események után – több tapasztalattal a politika természetét illetően – talán ideje szembenézni azzal, hogy a csalódásokban nagy szerepet játszottak a rendszerváltozással kapcsolatos illúzióink is. Nem ismerjük a többpárti parlamenti demokrácia működésének prioritásait, és azokat a kényszerpályákat, amelyek meghatározták az első szabadon választott kormány mozgásterét.

De az is tény, hogy a kollégium 75 tagjának több mint egynegyede a későbbiekben vezető munkaköröket töltött be a szakma legkülönbözőbb területein. A legtöbben – egykori MDF-tagok is – kormányváltásokat „túlélve” tudtak az erdészeti ügyére hatást gyakorolni, szakmai tudásukat és tapasztalatukat a gyakorlatban is bizonyítani.

Lehet, hogy a konkrét kormányzati döntésekben nem köszöntek vissza a szakmai javaslatok, de – ha küzdelmek árán is – a végrehajtásban érvényesíteni lehetett a legfontosabb elveket.

Tulajdoni átalakulás, állami erdők kezelése

Az 1990-ben megalakult MDF-kormányban a földművelésügyi tárca (FM) és így az erdészeti is a Független Kisgazda és Polgári Párthoz (FKGP) került. A programjuknak megfelelően a legfontosabb politikai kérdés számukra a termőföld reprivatizációja, illetve a politikai alkuk után elfogadott részleges termőföldkárptótlás volt. Ez a téma ugyan érintette az erdőket és így az erdőgazdálkodást is, de az erdészeti szakma jelentős részét leginkább foglalkoztató erdészeti politikai kérdés, az állami erdők ügye nem tartozott az FM prioritásai közé.

Az FM Erdészeti Hivatalban 1991-től készültek a vitaanyagok és előterjesztés-tervezetek az egységes államerdészeti

*erdőmérnök

1984–91. – Pilisi Parkerdő, osztályvezető

1991–92. – FM. Erdészeti Hivatal, osztályvezető

1992–95. – ÁV Rt., Erdészeti Portfólió, igazgató

szervezet létrehozása ügyében. Az MDF Szakmai Kollégiuma és az OEE is kezdetektől részt vett a munkában. Még 1992 októberében is készült az Erdészeti Hivatalban olyan előterjesztés, amely ezt a koncepciót tartalmazta. Ez azonban már tárcaközi egyeztetésre sem jutott tovább. Ezen nem is lehet csodálkozni, hiszen augusztus 28-tól már törvény, illetve kormányrendelet írta elő az erdőgazdasági vállalatok részvénytársasággá való átalakítását. Erre határidőt is szabott a kormányrendelet. Vagyis a többi állami vállalattal együtt az erdőgazdaságok átalakítására is az általános megoldás vonatkozott, kizárva a költségvetési finanszírozás vagy egyedi törvényi szabályozás lehetőségét.

A jó hír az volt, hogy a törvény az erdőgazdaságokat a részben vagy teljesen állami tulajdonban maradó gazdálkodó szervezetek közé sorolta, vagyis a teljes privatizáció és így az Állami Vagyonügynökség (ÁVÜ) hatásköre alól „kimenekítette” a 22 állami erdőgazdaságot. Közülük 19 cég, valamint az ERDÉRT és a Faipari Kutató Intézet az újonnan megalakult Állami Vagyonkezelő Rt. (ÁV Rt.) tulajdonosi körébe került. Három erdőgazdaság tulajdonosi jogát a Honvédelmi Minisztérium gyakorolhatta.

A szakma megosztottan reagált a fejleményekre. Az államigazgatási felügyelet alá vonás, az ÁVÜ közreműködésével, már korábban megkezdődött. A Vállalati Tanácsok által választott igazgatók közül többet leváltottak, és helyükre privatizációs biztosokat neveztek ki. Ez bizonytalanságot, ideiglenességet jelentett az erdőgazdasági szakemberek számára.

Ezért a felső vezetés megnyugvással fogadta, hogy szabályozott körülmények között és a korábbi területi hatáskörben, önállóan működhet tovább a cég.

A költségvetési formától sokan tartottak. Az Erdőfenntartási Alap továbbélésére számítva, legtöbbször működőképesnek tartották az önfinanszírozó erdőgazdálkodást, a meglévő területi felosztás szerint. A nagy szervezeti összevonásban (egységes államerdészet) ellenérdekeltek voltak. A középvezetők egy része is inkább a vállalkozói szemléletű erdőkezelés mellett állt, mivel kihívásként tekintettek a 80-as évek második felében már elterjedt piacgazdaságinak nevezett gyakorlatra. (Itt nincs mód annak kifejtésére, hogy a kvázi piacgazdasági tapasztalat – a kezelői jog tulajdonjogként való értelmezése miatt – nemcsak segítette, hanem gátolta is a szemléletváltást.)

Az akkoriban gyakran „tisztikarnak” nevezett erdészvezetők közül azonban sokan reménykedtek az egységes államerdészet létrejöttében. Ebben szerepet játszott az is, hogy az erdészetek, gondnokságok szervezeti és területi épsége az államerdészeti modellben érintetlenül maradt volna. A szakmai meggyőződésük – és sokan a tapasztalataik – alapján tartottak egy olyan érdekeltégi környezettől, amelyben a rövid távú profítcélok az erdő túlhasználatához, a felújítások elhanyagolásához vezetnek. Ezért a költségvetés – remélt – biztonságát tartották a legjobb megoldásnak. Az nem volt köztudott, hogy egy kormányhatározat már 1992 februárjában kimondta: az új szervezet kialakítására új költségvetési forrás nem igényelhető.

A hatóságoknál, az erdőtervezésben, a kutatásban dolgozó kollegák között is elterjedt az aggodalom, hogy a részvénytársasági forma nyereségérdekeltége az erdők lerablására fogja ösztönözni a menedzsmentet.

Az erdészeti dolgozók között pedig az – a részben megalapozott – félelem terjedt el, hogy a gazdasági hatékonyság a létszám jelentős csökkentését vonja maga után.

Az erdőgazdálkodási tevékenységgel integrált fafeldolgozás szerepét illetően is megosztott volt a szakma. Az álláspontokat az határozta meg, hogy milyen műszaki színvonalon állt az üzem, milyenek voltak a piaci lehetőségei és a faipari tevékenység rövid távon előnyt vagy hátrányt jelentett-e az erdőkezelésre. A kincstári erdőkezelés hívei határozottan a faipar leválása mellett érveltek.

Az ellenzők el szerették volna érni, hogy a kormány az erdőgazdaságoknál halassa el az 1992. augusztusi vagyonpolitikai döntések végrehajtását a Kincstári törvény elfogadásáig.

1993. február 24-ére összehívták az I. Országos Erdészgyűlést. A meghívott szónok Antall József miniszterelnök volt, aki világos és határozott állásfoglalásával lehűtötte az egységes államerdészeti szervezet létrehozására, a kivételes törvényi keretek megteremtésére vonatkozó reményeket. Ennek ellenére a gyűlés résztvevői ajánlásokat fogadtak el, és elítélték az ÁV Rt.-n belüli átalakulás megkezdését.

Az aggodókat az sem nyugtatta meg, hogy a kezelt erdők magánosítására sem az ÁV Rt., sem az erdőgazdaságok nem kaptak törvényi felhatalmazást. Az állami erdő ugyan ideiglenesen – a Kincstári törvény megszületéséig – az ÁV R. felhalmozott vagyonába tartozott, és mint tartósan

állami tulajdonban maradó vagyon kikerült az ÁVÜ hatásköréből.

Az egységes államerdészet támogatói egy ideig még lobbiztak a részvénytársasággá való átalakítás késleltetése érdekében, de az átalakulások elindultak és 1994-ben be is fejeződtek.

Az ÁV Rt. megalakulása után rövid időn belül egyértelművé tette, hogy az erdőgazdaságok társasággá alakításával elsősorban a vagyonkezelésnek azokat a jogi és pénzügyi feltételeit fogja megteremteni, amelyek a polgári és a piacgazdasági körülmények között szükségesek.

Az erdő és a termőföld kivételével a társaságok tulajdonjogot szereztek a korábbi kezelői jog helyett. A vagyon értékének megállapítását követően a társaság tőkeszerkezetét úgy kellett összeállítani, hogy az erdőkezeléshez nélkülözhetetlen vagyontárgyak a törzstőkébe, a privatizálható elemek a tőketartalékba kerüljenek.

Ezzel az ÁV Rt. deklarálta, hogy csak az erdőkezeléshez közvetlenül nem szükséges vagyonelemek értékesítésére van mód.

A megalakult részvénytársaságok csak akkor kaphattak engedélyt a tőketartalékba helyezett faipari üzemek, műszaki bázisok, belterületi ingatlanok és lakások értékesítésére, ha reorganizációs okból volt erre szükség. Ezt nevezték decentralizált privatizációnak.

A vagyonértékelés, és a tőkeszerkezet kialakítása mellett az átalakulás lényeges lépése volt az Alapító Okiratok elkészítése. Ezeket a dokumentumokat a cégek készítették elő az ÁV Rt. erdészeti portfólió, a könyvvizsgáló és a jogi osztály irányítása mellett.

Az alapítás fontos része volt az Igazgatóság, a Felügyelő Bizottság tagjainak és az rt. könyvvizsgálójának kiválasztása. A személyeket az Erdészeti Hivatallal és az ÁV Rt. által megerősített vagy kinevezett első számú vezetővel egyeztetve az Erdészeti portfólió terjesztette elő, és az ÁV Rt. Igazgatósága hagyta jóvá az Alapító Okiratban.

Az Igazgatóságokba az erdőmérnök vezérek mellett a gazdasági igazgatók kerültek be belső tagként. A külső tagok között a tudományos élet, az egyetem és az FM elismert erdész szakemberei kaptak helyet. Az FB külsős tagjai közé az Erdőfelügyelet és a természetvédelem vezető személyeit kértük fel. Az 1992–93-as években csak néhány olyan szakmán kívüli tag került be a tisztségviselők közé, akiket a vezérigazgató külön kért. Vagyis az ÁV Rt. vezetése – ha volt is ilyen

– elhárította a külső politikai megrendeléseket. Ez a helyzet 1994. év elejéig tartott.

Vagyonpolitika, privatizáció, kárpótlás

Az Antall-kormányt, beleértve a vagyonnal kapcsolatos politikáját is, már a kezdetektől, és az elmúlt 25 évben is sok kritika érte. Mindkét oldalról. Nem tartozik a tárgyhoz a kritikák minősítése. Az azonban tény, hogy az antalli politikában a „fékek és ellensúlyok” kiépítése és tisztelete nagy szerepet kapott. Nemcsak az akkor még kevesek által vitatott liberális demokráciafelfogás miatt. A tényleges hatalmi (beleértve a parlamenti) erőviszonyok is kikényszerítették ezt, különösen az FKGP szétválása után.

Nagy szükség volt erre a vagyonpolitika terén is. Már 1988–89-ben megindult a spontán privatizáció. A szabadon választott kormány „megörökölte” az ÁVÜ-t, amit még a Németh-kormány hozott létre, a privatizáció felügyeletére. A választások után az ÁVÜ vezetésében változások következtek be, és az új ügyvezető alapvető feladata az volt, hogy a spontán privatizációt az ellenőrzött privatizáció váltsa fel.

Az Antall-kormány csak 1992-ben fogadta el a vagyonpolitikai irányelveket. Ennek szellemében az addig egységesnek tekintett állami vagyont kincstári, tartós állami és privatizálható kategóriákba sorolta.

Azoknak az állami vagyonelemeknek a sorsát, amelyeket tartósan vagy ideiglenesen az állam tulajdonában kívántak tartani, az ÁV Rt.-re bízta. Ezzel az ÁVÜ befolyása és szerepe a korábbihoz képest sokat gyengült.

Az ÁV Rt. kezdetben (1992–93 nyara között) nagy erőfeszítéseket tett, hogy az „állam rossz tulajdonos” sztereotípiával szemben fellépjen. Azt képviselte, hogy a piacgazdaságban is szükséges fenntartani bizonyos területeken az állami tulajdonlást. A Teleki Pál elnök-vezérigazgató által fémjelzett stratégia fontos része volt, hogy a részben állami tulajdonban maradó rt.-k (bankok, biztosítók, MOL, gyógyszergyárak, erőművek, egyéb közművek stb.) részvényeinek értékesítését is csak reorganizáció után, valódi piaci értéken szabad megkezdeni.

A stratégia szerint az ÁV Rt.-nek a tartósan állami tulajdonban maradó cégek, köztük az erdőgazdaságok felelős tulajdonosaként kell viselkednie, a hosszú távú célokat követve. Osztalékot nem vont el, támogatta, hogy a nyereséget az erdővagyon kezelése érdekében végrehajtott beruházásokra (pl. erdészeti utak építésére) fordítsák. Tehát egészen az ÁVÜ-vel történt összevonásig

biztos védelmet jelentett az egyre intenzívebb privatizációs nyomás ellen.

Ugyanakkor tény az is, hogy sem az ÁPV Rt., sem az új tulajdonosi képviselők megjelenése nem hozott jelentős változást az erdészeti rt.-ekkel szembeni elvárásokban. Ez azoknak a kollegáknak is köszönhető, akik az elmúlt 26 évben az rt.-k vezető testületeiben nagy elkötelezettséggel és felkészülten képviselték az 1990-es évek elején konszenzussal kialakított szakmai alapelveket, miszerint „az állam nem vonulhat ki az erdőtulajdonlásból és a közügyű erdők felelőssége alól.”

A „privatizálók” és a „vagyonkezelők” között az ellentét kezdetektől fennállt. Az ÁVÜ vezetői tapasztaltabbak és a gazdaságba jobban beágyazottak voltak, mint az ÁV Rt. részben külföldről hazatért vezetői. Teleki Pált már 1993 júniusában lemondásra kényszerítették, washingtoni politikai segédlettel. Ezt további személycserék követték, és ennek során a privatizációt támogatók erősödtek az ÁV Rt.-ben is.

A gyors és akadálymentes privatizáció nemcsak a tulajdonra aspirálók, hanem a kormányzat számára is fontos volt, mivel az államháztartás helyzete a privatizációs bevételek, a választási ígéretetek pedig a kárpótlási alapok növelését sürgették. Ezért – különösen Antall József halála után – egyre lanyhult az MDF kiállása a párt által meghirdetett vagyonpolitikai elvek és az azt képviselni igyekvő ÁV Rt. mellett. Ezt mutatja, hogy még az 1994. évi választás előtt az ÁVÜ ügyvezető igazgatói feladatát addig ellátó Csepi Lajost nevezték ki az ÁV Rt. élére. A privatizáció elsőbbségét képviselő erők fokozatosan átvették a vezetést.

A koalíciós viták miatt csak egy évvel a kormányváltás után, 1995 júliusában lépett az ÁV Rt. helyére az ÁPV Rt., az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt., amelyik már a névváltozással is jelezte a prioritások megváltozását. Hamarosan elindult a nagy közszolgáltató cégek és erőművek külföldi tulajdonba adása.

Az erdészet területén apróbb penge-váltások mellett két olyan esemény történt, amely egy ideig a kulisszák mögött zajlott, de végül a nyilvánosság előtt sem maradt titokban. Mindkettő a kárpótlással függött össze.

1993 végére a kárpótlási jegyek tulajdonosainak igényére nem állt rendelkezésre elegendő kínálat. A jegyek fedezetének biztosítására a Kárpótlási Hivatal egyre határozottabban sürgette további állami vagyon, köztük erdőterületek kijelölését.

A kárpótlásra kijelölt – többségükben termelőszövetkezeti – erdők gyorsan elkeltek az árveréseken. Jellemzően mélyen az értékük alatt. Licitáláskor ugyanis a lábön álló faanyag értékét nem kellett figyelembe venni, csak a föld aranykorona (AK) értéke számított. Az erdősült területek alacsony (2–5 között változó) AK-értéke lehetővé tette, hogy a licitálók megegyezéssel, nagyon alacsony – átlagosan 3000 Ft/ha – áron jussanak erdőterülethez. A kormány illetékes tagjai az így kialakult helyzetet egy ideig hallgatólagosan tudomásul vették. Abból indultak ki, hogy az egykori tulajdonos vagy leszármazottja jutott így a birtokához. (Ne felejtjük el, hogy a törvénytelenül elvett termőföld reprivatizációjával az MDF is egyetértett, csak az Alkotmánybíróság elutasítását követően kellett a termőföldet és erdőt is az egységes kárpótlási folyamatba illeszteni.)

A baj az volt, hogy sok esetben nem az eredeti tulajdonosok, hanem spekulánsok gazdagodtak ezen, akik között olyanok is voltak, akik engedély nélkül és törvényt sértve, az értékes faanyagot azonnal letermelték.

Ezért konszenzus volt abban a tekintetben, hogy ha állami erdőt is bevonnak a kárpótlási földalapba, akkor változtatni kell a licitálási gyakorlaton, hiszen már nem az eredeti tulajdonos szerzi meg a volt kincstári birtokot. De a kárpótlási jegyek piacának megteremtése is azt kívánta meg, hogy az erdőterületet valódi értéken vegyék figyelembe.

A változtatási igényre hivatkozva két brókerház (LUPIS Brókerház Rt. és a CONFIDES HUNGÁRIA Rt.) 1993 szeptemberében beterveztett egy javaslatot az ÁVÜ-nek. A javaslat lényege az volt, hogy egy befektetési alapot kell létrehozni, és ennek vagyonába bevinni az állami erdő egy meghatározott részét. Egy vagy két erdőgazdaság által kezelt, 100–120 ezer hektár merült fel a javaslatban. Az Alap kárpótlási jegyek ellenében értékesítené a befektetési jegyeket.

A brókerházak legfőbb érve az volt, hogy az Alap védelmet jelent az erdők felaprózásával szemben. Ugyanakkor az Alap lehetséges életpályájának modellje egyértelműen azt mutatta, hogy nem a kárpótlottak, hanem egy szűk, tőkeerős csoport (a befektetési jegyeket felvásárló spekulánsok) tagjai járnak jól az államkincstár rovására.

Az ÁVÜ és az ÁV Rt. képviselői és szakértői között folyt egyeztetésekbe segítségül hívtuk az Erdészeti Hivatal elnökét és a Környezetvédelmi Minisztérium

erdőmérnök államtitkárát. Az ő kiállásuk a javaslatlalt szemben nagyobb súlyt adott az ÁV Rt. Igazgatósága által hozott határozatnak, amely ellenezte a Befektetési Alap konstrukcióját. Fontos volt, hogy az OEE, az Egyetem, az Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete és a Fagosz is levélben foglalt állást az ÁVÜ és a brókercégek javaslatával szemben. Újságcikkek jelentek meg, parlamenti interpellációk voltak a témában. Biztos sokat jelentett a nyilvánosság nyomása, de főleg a szakmai összefogás.

Az már szerencse is volt, hogy a Lupis Brókerház éppen akkor bukott meg egy, a Honvédelmi Minisztériummal kapcsolatos ügyletén. Az állami erdő privatizációját sürgető gazdasági csoportok, látván az ellenállást, visszavonulót fújtak, és lassan elaludt az ügy.

A másik eset kisebb nyilvánosságot kapott, de az erdészeti portfólió egyik legizgalmasabb „kalandja” volt.

Az egykori Felső-tiszai Erdő és Fafeldolgozó Gazdaság (FEFAG) 1993 őszén felszámolási helyzetben volt. Tulajdonosi tőkeinjekcióval a felszámolástól ugyan meg lehetett volna menteni, de a hatalmas, 1145 millió Ft adósság a további működést szinte reménytelenné tette akkor, amikor az évi árbevétel alig haladta meg a 900 millió forintot. Ez a helyzet a részvénytársasággá alakítást hátráltatta.

Az átalakulás előkészítésével megbízott új vezető és későbbi vezérigazgató, Kovács Gábor csődöt jelentett, és az ennek kapcsán készített stratégiai terve alapján valószínűsíthető volt, hogy az erdőgazdaság konszolidálható. Ezért az átalakulást szakmai érvekre hivatkozva az erdészeti portfólió, az agrárügyvezetés, a könyvvizsgáló és a befektetési igazgató támogatásával kezdeményezte. Az Igazgatóság halogatta a döntést, és egy sikeres szomszéd erdészeti rt.-vel való összevonás gondolata mellett olyan javaslat is felmerült, hogy a FEFAG-ot számoljuk fel, és az általa kezelt erdő kerüljön be a kárpótlási földalapba.

Ez a veszély „mozgósította” a FEFAG munkatársait, és a vagyongazdálkodókat. Az átalakítást ellenzők „háta mögött”, csődegyezség született a hitelezőkkel, amelyben a cég 440 millió Ft adósság visszafizetését vállalta. A csődegyezség kezdeményezése és aláírása fegyelmi vétségnek minősült, mert nem volt hozzá szabályos tulajdonosi hozzájárulás, de mivel jogszerű volt, elhárult az átalakítás elől az akadály. A kormányváltás után, az erdőgazdaságok közül utolsóként, 1994. szeptember 30-án, megalakult a Nyírerdő Rt.

Zárszó

A mindig változó folyó képével kezdem a visszaemlékezést, és befejezésül ehhez térek vissza.

1984. márciustól 2002. októberig dolgoztam az erdész szakmában különböző munkakörökben. 18 év nem túl hosszú idő, ráadásul az utolsó 7 évet már nem főállásban, csak tisztségviselőként, két rt.-ben. Mégsem tartom magam partvonalon kívülinek, mert erdész barátaimmal a kapcsolat töretlen, tagja vagyok az egyesületnek, olvasom az Erdészeti Lapokat, mindig érdeklődve követem a szakmáról szóló híreket.

De már nagyon hosszú ideje csak a partról figyelem az áramlást. És úgy látom – kívülről –, hogy békés, nyugalmas, csendes a folyó, nincs nagy áradás, nem fenyeget jégzajlás. Zöldebb lett a víz színe, igaz, de ez nem baj. Kevesebb rönkök úsztatnak manapság és több a madárhang. Persze mindez csak képletesen értendő.

Ami feltűnik nekem, hogy nagyon sokan állnak a parton, akik velem együtt barátsággal, kíváncsisággal és értőn nézik a „folyót”. Igen, sokkal vonzóbb ez a kép a laikusok számára, mint ahogyan még 15–20 évvel ezelőtt tekintettek az erdészekre. A partról nézve a legnagyobb változás, a fejlődés, és a közönségkapcsolat a PR terén látszik.

Lehet, hogy ezért is látom idillibbnek a képet, mint ami a valóság?

Döntsék el azok, akik most „küzdnek az árral”.

Egy szemtanú emlékei

Az esztergomi sportnapok vendégei között találkoztunk Fritsch Ottó erdőmérnökkel, aki annak idején – 23 évvel ezelőtt – javaslatot tett arra, hogy az újonnan alakult Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezetén belül el kéne indítani a sporttevékenységet is. Fritsch Ottó az idő tájt az erdészeti nem termelő szférában dolgozók – szakigazgatás, ERTI – szakszervezeti titkára volt.

A veterán szakembert és sportolót arról kérdeztük, milyen emlékeket őriz az EFDSZ megalakulásáról.

F. O.: Az akkori szakszervezet, a MEDOSZ a mezőgazdaságban, a vízügyben és az erdészetben dolgozó munkavállalókat egyesítette. A MEDOSZ egyik szakmai ágának sem nyújtott olyan képviselést, amely a sajátosságokat érvényesíteni tudta volna. A vezetőségben az erdészek képviselését a közelmúltban elhunyt Herczeg Miklós látta el.

Az akkori országos politikai helyzetnek megfelelően a MEDOSZ-on belül is érett az a gondolat – folytatta a múlt felidézését Fritsch Ottó –, amely arra irányult, hogy próbáljuk meg a saját érdekeinket erőteljesebben megfogalmazni, és ennek képviselését biztosítani. Az intézményes önálló érdekvédelem gondolata hamar megfogalmazódott az akkori hangulatnak megfelelően. A kezdeményezés Herczeg Miklóssal szoros egyeztetés mellett zajlott. Az erdőgazdaságok bizonyos mértékig eltérő álláspontot képviseltek, ami az új szakszervezet alakulásakor nyilvánvalóvá is vált.

Hasonló kérdéseket vetett föl a faipari ágazat helyzete is.

Született egy dokumentum, egy memorandum, ami a MEDOSZ-szal folytatott tárgyalások alapját képezte. Ezt követte az alapszabály megszövegezése.

ErFA Hír: Miként fogadták a kollégák a sportnapokra vonatkozó ötletét?

F. O.: Javaslatomat teljes egyetértéssel fogadta a küldöttgyűlés. Természetesen idő kellett ahhoz, hogy a sajátos körülmények között dolgozó erdészeti és faipari munkatársaink sporttevékenységének megfelelő szervezeti formát megtaláljuk, valamint az egész elgondolást hozzá igazítsuk az anyagi és tárgyi lehetőségeinkhez. Ezek folyamatosan csiszolódtak, finomodtak.

ErFA Hír: Milyen érzés a megvalósult sportnapokon részt vennie és látnia a töretlen lelkesedést, amely ezt a rendezvényt övezi?

F. O.: Egy dolog nem változott: a lelkesedés! Ezt minden évben megtapasztalva, mindig megfogalmazódik bennem az a gondolat, hogy annak idején jól döntötünk! És ami még fontosabb: munkatársaink a sportolásnak és versenyzésnek ezt a formáját a magukénak érzik! Amikor a díjkiosztókon felhangzik egy-egy örömjongás, akkor engem is végtelen boldogság tölt el.

Ezúton is megköszönöm az illetékeseknek, hogy a rendszeres meghívásukkal lehetőséget adnak arra, hogy ezt a boldogságot, örömet én is megélhessem. (z)

Az erdészeti érdekvédelem szerves fejlődése

Adatok az Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete megalakulásának történelmi előzményeihez

Az erdészetnek, erdőgazdálkodásnak összefoglalószóval a mai értelemben vett szakmává alakulása a XIX. században, a liberálkapitalista polgári piacgazdaság fejlődése idején indult meg.

Az első létrejött érdekképviselői szervezetek nem személyi dolgozói érdekképviselőek voltak, hanem összágazati szakmai érdekekért dolgozó műszaki-gazdasági egyesületek.

Az első ilyen magyarországi erdészeti szervezet az 1825-ben gróf Széchenyi István által alapított, a Pesti Lófuttató Társaságból kifejlődött, 1835-től Országos Magyar Gazdasági Egyesület (OMGE) Erdészeti Szakosztálya volt, amely 1842-ben jött létre.

Az első teljesen önálló magyar erdészeti szervezet az 1851-ben Esztergomban megalakult Ungarischer Forstverein volt. Ezt a bécsi udvar kezdeményezésére túlnyomóan Ausztriából, Németországból, Csehországból származó, Magyarországon dolgozó erdészeti szakemberekből alakították meg azért, hogy a magyar tartományok is legyenek képviselve a következő évben megalakult Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesületben.

Amikor azonban az 1860-as évek elején a történelmi körülmények alakulása következtében a Habsburg-diktatúra

enyhülni kezdett, megindult a szervezkedés a valóban magyar szellemiségű, magyar nyelvű és magyar erdészet érdekeiért dolgozó érdekképviselő létrehozására. A kiegyezés előestéjén, 1866. december 9-én egy viharos pesti közgyűlésen olyan mélyreható átalakulás ment végbe a nevét időközben Magyar Erdész-egyletre változtató U.Fv. alapszabályaiban, vezetőségének és tagságának személyi összetételében, hogy az azóta mindmáig működő Országos Erdészeti Egyesület ettől az időponttól számítja fennállását.

Az OEE is a szakmai kollektív érdekekért dolgozott a következő évtizedekben: a magyar erdészeti szaknyelv és erdészeti szakirodalom megteremtéséért, a modern polgári erdőtörvény megalkotásáért, az erdőmérnökképzés reformjáért, az alsó fokú erdészsképzés beindításáért, az intézményesített erdészeti kutatások megteremtéséért stb. Ennek érdekében 1873-ban megszerezte az 1862-ben magán lapként indult „Erdészeti Lapok”-at, és mindmáig kiadja azt. Továbbá 1886-ban saját székházat épített Budapesten, amely ma is látható az V. ker. Alkotmány utca 6. szám alatt. Ez az épület később szerepet játszott a szakszervezeti mozgalomban.

Az OEE az erdészeti műszaki értelmiség kollektív ágazati érdekképviselői szervezete volt, ma is az. Más nevű és más típusú érdekképviselő-érdekvédelmi szervezet nem merül

A MEDOSZ Jókai téri székháza

fel a XIX. század második felének, a XX. század elejének – eléggé viharos – agrármozgalmaiban.

A legközelebbi adat a Magyar Tanácsköztársaság idejéből való. Ez arról szól, hogy a Földművelésügyi Népbiztosság 1919 márciusának végén az OEE működését felfüggesztette és úgy rendelkezett, hogy említett Alkotmány utcai székházat ingó vagyonával együtt átadja a Magyarországi Közal alkalmazottak Szövetsége Erdészeti Szakosztályának, ami meg is történt. 1919 áprilisának végén az akkori Szakszervezeti Tanács javasolta, hogy hozzák létre az östermeléssel foglalkozó munkások szervezetét is, egy östermelő szakszervezeti szindikátust, amely a szakosztályi rendszerében magában foglalta volna többek között az erdészeket is. Létre is hozták 13 szakmai bizottságot. Azt azonban nem tudjuk, hogy ezek között volt-e erdészeti bizottság is, illetve, hogy mi volt az összefüggés az imént név szerint említett szervezet és a szóban forgó szindikátusi szervezet között.

A Tanácsköztársaság bukása után az OEE visszakapta székházat és tovább folytatta működését.

1942 nyarán a Földművelésügyi Minisztérium az OEE-t „a fakitermelő szakma egyedüli országos szabad érdekképviselői szervének” nyilvánította. Ennek a deklarációnak valószínűleg az volt az alapja, hogy az OEE érdekképviselői-érdekvédelmi tevékenysége a két világháború közötti korszakban már árnyaltabb és kiterjedtebbé vált a korábbiakhoz képest. Különösen a nagy gazdasági világválság idején lépett fel az

Balról Szabadhegyi Lajos, Dudás Péter, Filó Frigyes, Csizmadia Miklós, Doklea István igazgatóhelyettes egy május 1-jei felvonuláson

erdészeti szakszemélyzet érdekében. Pl. fellépett az állami apparátusban dolgozó erdőmérnökök létszámcsoökkentése ellen, militáns tónusban véleményezte a gazdasági, valamint a gazdasági munkavállalók öregségi biztosításáról szóló törvényjavaslatot, küzdött az állami szolgálatban álló erdőmérnökök minimálibérezéséért, a pályakezdő fiatalok elhelyezéséért, az altiszt kar szociális helyzetének javításáért stb.

Segítségét jelentett ebben a tekintetben az a körülmény, hogy az 1920-as évek közepén megalakult a Magyar Erdészeti és Vadászati Műszaki Segédszemélyzet Országos Egyesülete is (MEVME), amely már eleve a nevében feltüntetett szakmai-társadalmi réteg egzisztenciális helyzetének javítását tartotta céljának.

Ez a szervezet 1945-ig működött és „Az Erdő” címmel saját havi folyóiratot is kiadott.

Az 1945-ös rendszerváltás után alakult meg a Magyar Közalkalmazottak Országos Szabad Szakszervezetének Erdészeti Főcsoportja, valamint a Magyar Mérnökök és Technikusok Szabad Szakszervezetének Erdészeti és Természetvédelmi Szakosztálya. Mindazonáltal az első erdőgazdasági kollektív szerződést 1947 októberében a Földmunkások és Kisbirtokosok Országos Szövetsége kötötte meg a munkavállalók érdekképviselőként a munkáltatók képviselőjével, a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek (MÁLLERD) Központi Igazgatóságával. Az FKOSZ szerepkörét hamarosan a Dolgozó

Parasztok és Földmunkások Országos Szövetsége (DÉFOSZ) vette át, mígnem 1952. január 19–20-án a Mezőgazdasági és Erdészeit Dolgozók Szakszervezetének megalakulása a szocialista rendszer évtizedeire stabilizálta az érdekképviselő ügyét. („Díszelnökké hatalmas lelkesedéssel pártunk és a magyar nép szeretett vezéré, Rákosi Mátyás elvtársat választották meg” – írta az alakuló közgyűlésről tudósító „Erdőgazdaság” című szaklap.) A MEDOSZ központ erdőgazdasági osztályának első vezetője Kovács István lett. 1986 májusában alakult meg a MEDOSZ Erdészeti Szakosztálya, amelynek elnöke dr. Csontos Gyula, titkára pedig Herczeg Miklós erdőmérnök lett.

Dr Király Pál
erdőmérnök

Humán- és szociálpolitika 1945 után

Vessünk néhány pillantást a II. világháború után megalakult erdőgazdasági központi szervezet, a MÁLLERD tevékenységére, különös tekintettel a munkavállalókkal kapcsolatos humánpolitikai eszközrendszerre!

Szociálpolitika, oktatás és tájékoztatás

Dr. Csötönyi József – A MÁLLERD (Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemek) szociálpolitikája – 1946–1949 (Erdészettörténeti Közlemények 28. 1996.) című tanulmánya részletesen bemutatja azokat az erőfeszítéseket, amelyeket a szakma vezetői tettek az erdőzet területén dolgozók érdekében. Nyugodtan mondhatjuk, a kort megelőző alapossággal és gondossággal.

„Az 1945-ös földreform az erdőgazdálkodásban gyökeresen megváltoztatta a tulajdonviszonyokat. Az összes erdőterületen belül az állami erdők aránya 5%-ról 75%-ra emelkedett. Ebben a megváltozott helyzetben új szervezetre volt szükség, amely az állami tulajdonba került erdőbirtokok ügyeit intézi.

Ez az új szervezet az 1945 decemberében megalakult MÁLLERD volt. A MÁLLERD létrehozásával kapcsol-

latban nem kis büszkeséggel állapította meg Barlai Ervin (1947), a MÁLLERD ügyvezető igazgatója, hogy: »Üttörői voltunk az államosításnak. Tulajdonképpen a MÁLLERD volt a demokratikus Magyarországon megszervezett első nagy államosított üzem. Munkásságunk pontosan a szociális fejlődés irányvonalaához igazodott.«

A MÁLLERD szociálpolitikai tevékenységében fontos szerepet játszott a központi igazgatóság 9. főosztálya, pon-

– Munkásügyi szakosztály: munkabérek megállapítása, ellenőrzése. Munkás-szerződések. Erdei munkástelepek és munkásfalvak létesítésének előkészítése.

– Társadalombiztosítási szakosztály: erdőgazdasági munkások betegségi, baleseti, öregségi biztosításának, családi pótlékának kérdései. A MÁLLERD saját nyugdíjintézetének megszervezése. A MÁLLERD alkalmazottainak és munkásainak üdültetése, gyógy üdültetése.

– Kegyadományi szakosztály: kedvezményes tüzifaellátás. Adományok és juttatások az alkalmazottak és nyugdíjasok körén kívül eső személyek részére.

(Részlet a „Szociálpolitika az erdőgazdaságban” című egyetemi doktori értekezésből. Budapest, 1981.)

– Tájékoztatási szakosztály: a vállalat működését és feladatait ismertető sajtóközlemények, rádióelőadások és filmek előkészítése. Sajtóközleményekről az érdekelt társfőosztályok tájékoztatása.

A háborút követően az élet- és munkafeltételek leg-
elemibb biztosítása volt a cél.

A 3 éves tervben a helyreállítási munkák domináltak. A MÁLLERD sokirányú szakigazgatási tevékenységében helyet kapott az emberről történő gondoskodás is. »Ha tehát állandó foglalkoztatást tudunk teremteni megfelelő szociális

A MEDOSZ első országos tanácskozása – MTI fotó

tosabban a IX. Szociálpolitikai és tájékoztatásügyi főosztály. Tevékenységi körébe elsősorban a »szociális és munkásügyek tartoztak, valamint a tájékoztatás. A főosztály szervezeti felépítése és ügyrendje az alábbi volt:

színvonalon, akkor egyre növekvő mértékben jelentkezik majd a munkaerő-kínálat az erdészeti üzemeknél» – állapította meg Barlai Ervin (1946).

A „megfelelő szociális színvonal” főbb elemei:

Szakmai utasítás

Az 1947/48-as gazdasági évre kiadott fatermelési utasításban a következőket olvashatjuk: »Országunk fatermelő munkásainak legnagyobb része főleg mezőgazdasággal foglalkozó alkalmi munkás. Ezért törekedjünk arra, hogy évről évre megtartsuk a már gyakorlattal bíró fatermelő munkásokat, előnyben részesítve a jókat, fegyelmezetteket és szorgalmasakat. Ha a körülmények miatt a munkások kénytelenek lakóhelyüktől távol, esetleg vágásterületen tanyázni, gondoskodjunk emberi elhelyezésükről, tisztántartásukról, egészségükről és ételmezésükről.«

Az idézetben két figyelemreméltó gondolat van. Az egyik a termeléssel összefüggő szociális gondoskodás. A másik pedig: itt fogalmazódott meg elsőként az a törekvés és a későbbiek során általánossá váló gyakorlat, hogy a „jókat, fegyelmezetteket és szorgalmasakat” megtartsuk, azaz állandó munkásként foglalkoztassuk. Egyébként is a fatermelők köréből kerülnek ki az első erdészeti állandó munkások.

Kollektív szerződés

»A magyar erdőgazdálkodás szociálpolitikai fejlődésében jelentős változáshoz érkeztünk. 1947. október 13-án a MÁLLERD és az érdekelt földmunkás szakszervezet (FÉKOSZ) képviselői aláírták az első, országos érvényű kollektív szerződést, amely az erdei munkások bérét, munkaviszonyait és általában munkajogi helyzetét szabályozza« – írta Ákos László (1947). A szakmai kollektív szerződésből kiemelem – a szociálpolitikai szempontból – fontos kedvezményeket, a tűzifakedvezményt és a „távolsági kedvezményeket”.

Tűzifakedvezmény

12 normál ürméter ágfára vagy készlet hiányában ugyanannyi vékony dorongfára (botfára) volt jogosult, ha a munkavállaló 40 m³ faanyagot bármilyen választékká feldolgozott, vagy pedig 40 napon

A MEDOSZ elnökségi ülése – MTI fotó

keresztül más erdőgazdasági munkát végeztet.

Távolsági kedvezmények

Ha a munkavállalók naponta haza nem jártak éppen a távolság miatt, úgy a munkáltatónak az elhelyezésükről, főzőhelyről és főzőasszonyról kellett gondoskodnia. Az utóbbi lényegében nem más, mint hagyományos munkásellátási elem.

Az első szakmai kollektív szerződés 1948. július 31-ig volt érvényben. Az új kollektív szerződést 1948. szeptember 9-én írták alá a MÁLLERD és a FÉKOSZ képviselői, és 1949. július 31-ig volt érvényben.

Az új kollektív szerződés szerint tűzifakedvezményben azok részesültek, akik a fakitermelési idényben legalább 30 normanapot, vagy más erdőgazdasági munkában legalább 40 munkanapot teljesítettek, 20%-os árkedvezményrel, legfeljebb 9 erdei ürméter ágfát, ennek hiányában dorongfát vásárolhattak.

A távolsági kedvezmények bővültek. A kunyhó-építést 1,50 Ft-os órábrérel díjazták. Tisztálkodás és élelembeszerzés céljából a 40 km-en belüli távolságra hetenként, a 40 km-en felüli távolságra kéthetenkénti kedvezményes utazási költségek illették meg a munkavállalókat. Az új kollektív szerződés „napszamos” helyett munkavállalót, illetve „dolgozót” említ.

Az új kollektív szerződés a társadalombiztosítási járulék lerovási és a családi pótlék jogigény megszerzése tekintetében is új helyzetet teremtett. 70 %-os normatjeljesítés jogosított egy napi OTI-bélyegre, és egy hónap alatt 15 normanap teljesítése biztosított a munkavállaló részére családi pótlékot.

Üdültetés

A MÁLLERD központi igazgatóságának szociálpolitikai főosztálya arra törekedett, hogy mind több fizikai és szellemi dolgozó jusson jól megérdemelt pihenéséhez.

(Új tervek, 1948) Ezen célok végrehajtására a MÁLLERD viszonylag széles körű üdülőlázzal rendelkezett: pl. Jávorkúton, Kőkapun, Zánkán, Harkányfürdőn, Királyréten, Budapesten. 1948-ban közel 700 dolgozó üdült 2 hetes időtartamban a MÁLLERD-üdülőkben.

A szociálpolitikai főosztály foglalkozott az erdészek „cseregyaralattásával” is. Őszi, téli hónapokban a központi igazgatóság egy-egy családja erdészeket látott

Erdészeti lakóhajó a Dunán – MTI fotó

vendégül, akik a főváros gyógyforrásait vették igénybe.

Foglalkozott továbbá az erdészgyermek nyaraltatásának megszervezésével is.

A MÁLLERD szociálpolitikai főosztályát a későbbi nagykovácsi erdészeti nevelőotthon létesítésének gondolata már ekkor foglalkoztatta. Szende (1948) írta: »Sok még a tennivalónk, egyebek közt a MÁLLERD gyermekotthonának megszervezése. Ez lesz a legközelebbi szociálpolitikai láncszemünk«.

A harkányi erdészeti üdülőről kapcsolatosan ide kívánczik egy részlet Reisch Antal erdész, nyugalmazott csoportvezető leveléből mint egyedülálló kezdeményezés és összefogás. »Dolgozóink üdültetési lehetőségének alapjait népgazdasági támogatás nélkül lelkes és áldozatkész erdőgazdasági dolgozók tették le – írta Reisch Antal. – Annak idején 167 baranyai és tolnai erdőgazdasági dolgozó – így magam is – fejenként 2–2 úrméter illetményfa árával járult hozzá Harkányban egy üdülő céljaira alkalmas telek és épület megvásárlásához. Az üdülő állagának megóvásáról, a lehetőségeken belüli korszerűsítéséről, fenntartásáról a további évek során az erdőgazdaság (pécsi) gondoskodott.«

Segélyezés

A segélyezés mint a szociálpolitikának igen korán kialakult, többnyire „karitatív” töltésű eleme, háromirányú volt a MÁLLERD gyakorlatában.

Segélyben a gyermekek, a fizikai és nem fizikai dolgozók részesültek.

Gyermekek segélyezése

Iskolaköteles gyermek után részesültek a szülők vagy gyámok segélyben a tanévben elért eredmények alapján. A segélyezés forrása: »Az Államerdészeti Alkalmazottak Gyermekeinek Nevelését Segélyező Alap« volt. Az Alap korábbi elnevezése: »Államerdészeti Tisztviselők Gyermekeinek Nevelését Segélyező Alap«. Az Alapból segélyben részesülhettek az államerdészet különböző területén, az erdészeti tanintézeteknél, az erdészeti kutatóintézetnél tényleges alkalmazásban álló vagy nyugállományú alkalmazottak gyermekei, illetve árvái. Nevezetesen: erdőmérnökök, egyéb műszakiak, számvetőségi alkalmazottak, egyéb szakszemélyzet (üzemi tisztek, erdészek, vadászok), altisztek.

Fizikai dolgozók segélyezése

A fizikai dolgozók vagy az akkori szóhasználat szerint „erdőgazdasági munkavállalók”, karácsonykor részesülhettek segélyben. Azok kaptak segélyt, akik legalább 2 hónapon keresztül vagy legalább 400 munkaórán erdőgazdasági munkát végeztek. A teljesítménybérben dolgozók átlagos napi keresetük hatszorosát, órabéres dolgozók órakeresetük 48-szorosát kapták karácsonyi segélyként.

Aprítógép a vásárosnaményi gyárban – MTI fotó

Alkalmazottak segélyezése

A segélyezésnél a „rászorultság” mértéke volt az irányadó. A házassági, gyermekágyi, temetési segélyt nem automatikusan, hanem kérésre folyósították. Kivételes esetekben adtak betegségi és átköltözési segélyt. A segély összege három hónapi illetmény összegénél nagyobb nem lehetett. Évente segély címen 680 000 forintot osztottak ki (Életszínvonal, 1948).

Munkásképzés

A háborút követő első években úgyszólván kizárólag fakitermelés folyt az erdőben. Maggyűjtés, csemetetermelés, erdősisítés és egyéb erdészeti munkák csak a későbbiek során váltak általánossá. A fakitermelést alkalmi, illetve időszakos munkások végezték, alacsony teljesítménnyel. A fakitermelés bázisa a falusi lakosság volt. A falusi lakosság egyrészt „szociális” indítékok (téli munkaalkalom), másrészt „ellátási” indítékok (saját tűzifa és mezőgazdasági szerfa beszerzése) miatt vállalt fakitermelési munkát a téli hónapokban. Ez a helyzet idejekorán a munkásképzés szükségességének felismeréséhez, illetve gyakorlati megvalósításához vezetett.

Ákos László (1948) írta: »Szakképzett erdei munkások jóformán egyáltalán nincsenek, legfeljebb azt mondhatjuk, hogy egyes erdővidékeken vannak erdei munkához értő munkások. Pedig az erdőgazdálkodásunk komoly fejlődése elképzelhetetlen, ha nem rendelkezünk olyan erdei munkásréteggel, amelyik minden erdei munkát teljes felkészültséggel, szakértelemmel, a legalkalmasabb szerszámok legjobb felhasználásával végez.«

A MÁLLERD világosan látta, hogy a magyar erdőgazdálkodás munkásképzési ügyének megoldása nélkül tartós erdészeti eredményeket nem érhetünk el (Ákos, 1948). Munkásképző tanfolyamokat elsőként a fakitermelésben foglalkoztatottak részére indítottak, a fakitermelési idény megkezdése előtt. A tanfolyam 8 napos volt, elméleti és gyakorlati részből állt. Az elméleti órákon természetrajzi, erdőművelési, bérügyi és szociális kérdések szerepeltek. A gyakorlati oktatás során a munka legracionálisabb megoldásainak bemutatásával foglalkoztak (Ákos, 1948). »1948. szeptember 20-a

jeles dátum az erdészeti szakoktatás történetében. Sopronban – az Erdészeti Kutató Intézetben – megnyílt az első erdeimunkás-tanfolyam. A magyar erdészet történetében döntő jelentőségű fordulóponthoz érkeztek, amikor az erdei munkás először ül az iskolapadba, hogy megtanulja a szakszerű és eredményes munkát, megismerkedjék annak a fának fizikai és élet-tani tulajdonságával, amellyel dolgozik.« (Az első erdei munkás szaktanfolyam, 1948.). Az első tanfolyamon összesen 63 fő vett részt.

A MÁLLERD napirendre tűzte és központi kérdésként kezelte az „állandó munkásgárda” kinevelésének (Osváth, 1948) kérdését. Ennek érdekében:

– az erdőgazdaságok annyi erdei munkást vettek fel állandó munkásként a falvakból, amennyit egész éven át foglalkoztatni tudtak. Ezekkel a dolgozókkal éves szerződést kötöttek. 75–100 hektárra számítottak egy erdei munkást. Ezeket az állandó munkásokat „erdőipari betanított munkásoknak” nevezték (Osváth, 1948). A betanított munkások évente egy alkalommal szaktanfolyamon vettek részt. Kétéves erdészeti gyakorlat és két munkástanfolyam elvégzése után vált a munkavállaló szakmunkássá.

Az erdőgazdaságok állandó munkásai végeztek minden munkát. Az állandó munkások szerződésével nemcsak az elvégzendő munkák munkaerő-szükségletét kívánták biztosítani, hanem a képzéssel növelni kívánták az egyébként is alacsony teljesítményeket, továbbá csökkenteni a nagyarányú fluktuációt.

A MÁLLERD foglalkozott »egy állandó erdei munkás-képző iskola« felállításával, illetve szervezésével. Ennek az állandó iskolának feladata volt az állandó munkások képzése mellett a brigádvezetők és a szaktanfolyamok előadóinak képzése is. Célul tűzték ki azt is, hogy az »erdei munkásiskola lesz az új eljárások, gépek kipróbálásának alkalmas központja is.« (Osváth, 1948.)

Az első állandó, 3 hetes erdei szakmunkástanfolyam 20 hallgatóval 1949 márciusában nyílt meg a Debrecen melletti Guthon, a „Tamáskaszáló” vadászkasztélyban (Megnyitották Guthon 1949-ben).

A MÁLLERD a jelen gondjainak megoldása mellett foglalkozott jövőbeni kérdésekkel is. »Távolabbi kérdés, hogy esetleg nagyobb számú erdei szakmunkást miképpen lehetne az erdővidékek szívében állandóan letelepíteni – vetette fel a kérdést Ákos László (1948). – A problémát nem lehet úgy megoldani, hogy kizárólag csak az erdei fakitermelés és fuvarozás adjon kenyeret ezeknek a dolgozóknak. Egészséges erdei falvakat csak családos letelepedésekkel lehet elképzelni. Ehhez pedig az szükséges, hogy a fakitermelési munka mellett megfelelő ipari munkalehetőségeket is teremtünk. Gondolni kell itt nemcsak a fafeldolgozó ipari üzemekre, fűrésztelepekre, falepárlókra stb., hanem olyan háziipari lehetőségekre is, amelyek az egész családnak munkát és jövedelmet biztosítanak. E felvázolt programhoz szorosán illeszkednek Barlai Ervin (1946) gondolatai: »Különösen értékes gócpontjai lehetnek az új erdei munkásgeneráció felnövekedésének az erdei munkásfalvak, amelyek telepítése beletartozik a szervezeten kidolgozott hosszúlejártú tervbe.«

Középiszkolai képzés

A MÁLLERD foglalkozott az erdészek régi kívánságával, az erdészeti középiszkola felállításának kérdésével is (Osváth, 1948). A Földművelésügyi

Az egykori MÁLLERD központ épülete

Minisztérium döntése alapján az 1948/49-es tanévben 20 tanulóval megnyílt az esztergomi szakiskolában az erdészeti szakközépiszkola.

A MÁLLERD Akadémia

A fizikai dolgozók képzése mellett a MÁLLERD súlyt helyezett az alkalmazottak képzésére, illetve továbbképzésére is. A továbbképzésnek, Osváth (1948) szerint kettős célja volt: Egyrészt »az új társadalom közgazdaságát, politikáját és kultúráját, célkitűzéseit meg kell ismerenie.« Másrészt »a MÁLLERD valamennyi ágazatának üzemi teendőivel, a teendők gyakorlati jelentőségével és eljárásaival akarja megismertetni.« Ezt a kettős célt volt hivatva megvalósítani a MÁLLERD Akadémia, az erdőgazdasági dolgozók továbbképző iskolája. A továbbképzésben a MÁLLERD Központ, illetve az erdőgazdaságok műszaki és adminisztratív, vagy ahogyan akkor neveztek, »számvevőségi tisztviselők» vettek részt.

A szakirányú ismeretek oktatása mellett két terület különös hangsúlyt kapott. Az egyik »az erdőmérnöknek és az egyéb szakszemélyzetnek alapos tájékozódást kell szereznie a szociálpolitikai követelményekről, bele kell illeszkedniük a kollektív szerződések lelkiségébe, hogy az erdőgazdaságban mindig biztosítani tudjuk a munkáltató és a munkavállalók közötti jó viszonyt.« (Osváth, 1948)

A másik: »Az erdőmérnököknek meg kell ismerkedniük a szocialista közgazdaságtan alapelveivel, ugyanúgy közel kell kerülniük a korszerű üzemszervezés tudományához is.« (Osváth, 1948)

A kiemelt ismeretkörök közül a szociálpolitikai ismeretek oktatásának idő-

szüksége ma is helytálló. Az 1948 októberében indult MÁLLERD Akadémiának 70 fő hallgatója volt. A továbbképzés időtartama 1 év volt. A hallgatóknak vizsgázniuk kellett és erről bizonyítványt kaptak.

Egészségügy, társadalombiztosítás

A kincstári erdőket kezelő erdészek már a 18. században megalakították – más szakmákhoz hasonlóan – saját kollektív segítő egyesületüket, az „Erdészeti Társpénztárat.” Feladata volt az erdészeknek és családtagjaiknak betegség ese-

tén való támogatása. A kincstári erdészet 1945-ig saját kezelésben végezte az erdészet betegellátását. A háború után az erdészeti dolgozók betegellátását részben az OTBA (Országos Tisztviselői Biztosítási Alap), részben pedig az OTI (Országos Társadalombiztosítási Intézet) látta el. Ez a kettős ellátás »egyáltalán nem kielégítő módon oldotta meg a problémát és az erdészet betegellátásának kérdése inkább visszajelölt« – állapította meg Rónay (1947).

A MÁLLERD dolgozói közül a kinevezett tisztviselők az OTBA-hoz, míg a ki nem nevezettek és az alkalmi munkavállalók az OTI-hoz tartoztak.

A MÁLLERD arra törekedett, hogy olyan „MÁLLERD társaspénztár” valósuljon meg, amelynek keretében mind az alkalmazottak, mind a fizikai munkavállalók betegellátása megoldható legyen. Ez a kérdés azonban csak program maradt, mert eltért volna a társadalombiztosítás fejlődésének, illetve egységesítésének általános irányvonalától.

Az erdészeti dolgozók társadalombiztosítása fokozatosan emelkedett az ipari dolgozók biztosításának színvonalára. Az ipar biztosítási kötelezettsége alá tartoztak az erdészeti dolgozók közül a műszaki, adminisztratív dolgozók, a kisegítők és az állandó munkások. A biztosítási kötelezettség általában betegség, öregség, rokkantság, üzemi baleset esetére terjedt ki. Az erdőgazdasági dolgozók főbb szociális juttatási formái (Abonyi István után, 1980).

Az alkalmazottak részére lakás, illetményföld, állattartás

Itt megjegyzem, hogy a természetben mennyisége általában olyan mértékű volt, hogy az a szükségletet felülmúlta.

Pl. egyes esetekben 12 kh illetményföld járt. Ez a földreformkor feszültséget jelentett, amit fokozatosan mérsékeltek a „saját fogyasztás” színvonalára, illetve mértékére.

Az erdészek részére egyenruha-juttatás

Ez a juttatási forma felemás módon 1948-ig állt fenn, amikor is helyenként ingyenesen, helyenként pedig részletfizetésre kapták az egyenruhát, elsősorban védkerületvezető erdészek (erdőőrök).

Távrolról szerződött munkásoknak munkahelyre és hazautazásra költségek térítése, ideiglenes szálláshelyen való elszállásolásuk, ételmezésük biztosítása – általában a munkás, illetve a dolgozó költségére. (Napi egyszeri főtt étel.)

Földnélküli fakitermelő, erdőművelő idénymunkások bélyeges betegségbiztosítása, 60 ledolgozott munkanap után szülei segély folyósítása.

Baleseti helyzet

A MÁLLERD központi igazgatóságához 1947-ben 244 balesetet jelentettek be.

A 244 balesetből 172 baleset (70,5%) a fakitermelésben, 72 baleset (29,5%) pedig egyéb erdészeti munkáknál fordult elő. A 244 balesetből 21 (8,2%) halálos

kimenetelű volt, 199 teljes felgyógyulással (82,4%), 24 baleset (9,4%) rokkantsággal járt.

A 21 halálos balesetből 17 fakitermelőt (80,9%), 2 vasútiüzemi (9,5%) és 2 fűrészüzemi (9,5%) dolgozót ért. A fakitermelőknél a balesetek 9,9%-a, egyéb erdészeti munkakörben dolgozóknál pedig 5,5%-a volt halálos kimenetelű.

A MÁLLERD-nél ezt követően a baleseteket rendszeresen elemezték, fokozottan felhívták a „Baleset ellen védekezz!” jelszó betartására, a munkavégzésnél nemcsak a saját, hanem a munkatársak épségére is figyelmeztettek, a munkavezetőknek is fokozottabb gondot kellett fordítani a balesetek megelőzésére és az óvórendszabályok betartására, »a központi igazgatóság fokozottabb figyelemmel fogja a baleseti okokat vizsgálni, és ha vétkes mulasztást állapítana meg, ott kénytelen lesz erélyes rendszabályokkal közbelépni.« (Rónay, 1948)

1949. január 1-jével minden balesetet szenvedett dolgozóról nyilvántartást kellett felfektetni. A halálos kimenetelű baleseteket 24 órán belül, a munkaképtelenséget nem okozó balesetet nem kellett bejelenteni.

Összefoglalás

A MÁLLERD rövid fennállása alatt igen sokirányú szakmai és szociálpolitikai tevékenységet fejtett ki. Megkötötte a kollektív szerződést, szervezte az üzemi étkeztetés első, kezdetleges formáit, lehetőséget biztosított az üdülésre, pihenésre. A rászorulókat segélyben részesítette. A földművelésügyi tárcán belül elsőként indította el a munkásképzést. Napirenden tartotta a dolgozók egészségügyi és testi épségének védelmét. Munkatudományi vizsgálatok megkezdését sürgette. A munkakörülmények javítása érdekében a fakitermelésben korszerű erdei szerszámok (kézi fűrészek, fejszék) bevezetését kezdeményezte. A szakmai utasításokat szociális teendővel egészítette ki. A szociálpolitikai munka szervezésére, irányítására megfelelő, önálló szervezetet alakítottak ki. Ez is bizonyítja, hogy megfelelő szervezet hiányában eredményes szociálpolitikai munka alig valósítható meg. A MÁLLERD szociálpolitikai főosztálya, valamint az erdőigazgatóságok szociálpolitikai előadói mintegy 70 ezer fizikai dolgozó és közel 6 ezer alkalmazott szociális ellátásával foglalkoztak. (Az erdő dolgozói, 1948)

25 éves az Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezete

Számvetés és jövőkép

Az eltelt negyedszázad emberi léptékkkel számolva majd' egy generációváltás, de a szervezeti történelemben is jelentős idő.

Az utóbbi 25–30 év politikai változásai, a rendszerváltozás sorozatban hozták a különböző szervezetek föloszlását és újak alakulását: vagyis a szakszervezeti pluralizmust. Ennek a folyamatnak nem csupán a „tisztán” politikai szervezetek, pártok voltak részesei, elszenvedői, máskor nyertesei, hanem az olyan „soft” politikai alakulatok is, mint a szakszervezetek.

Mi is a szakszervezet?

Mielőtt továbbszólnánk, állapodjunk meg a szakszervezet meghatározásában!

Az uralkodó történelmi definíció szerint a szakszervezet *„bérkeresők folytonos egyesülése, amelynek célja, hogy fenntartsák vagy javítsák alkalmazásuk feltételeit”*.

Mi Tóth András definícióját fogadjuk el: *Szakszervezeten munkavállalói ér-*

dekképviselői szervezetet értünk, amely a munkavállalók olyan állandó személyegyesülése, amelynek, elnevezésétől függetlenül, elsődleges célja tagjainak munkaviszonnyal kapcsolatos érdekeinek védelme és előmozdítása.

A rendszerváltozás előtt a hazai szakszervezeti mozgalom konglomerátuma komoly repedéseket szenvedett el, borítékolni lehetett a mamutszervezet részekre bomlását, átalakulását. Sokan a megszűnését is megjósolták.

Hasonló folyamatok zajlottak a tagszervezetek – melyek ugyancsak összetettek voltak – háza táján is. Ebbe a körbe tartozott az erdészeknek „otthon” adó MEDOSZ is. Az egykor 370 000 tagot számláló gyűjtőszervezet – taglétszámát tekintve a nyolcvanas években a negyedik legnagyobb hazai szakszervezet – számos agrár alágazat dolgozóit fogta össze: a mezőgazdaságban, az élelmiszeriparban, a vízügynél, az erdőgazdálkodásban foglalkoztatottakat. (Egy 1976-ban született

Az **Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés (ÉSzt)** a szellemi tevékenységet folytatók és a velük egy munkaszervezetben dolgozók szakszervezeteinek országos konföderációja, amely elsősorban kutatási, felsőoktatási és más értelmiségi munkahelyeken dolgozók szakszervezeteit képviseli.

Az ÉSzt közel 20 éves fennállása óta fő feladatának tekinti, hogy a társadalomban és azon belül a munka világában harcoljon az ÉSzt tagszervezetei és ezek szerveződései területén dolgozók érdekeiért, a társadalmi, erkölcsi és anyagi-szociális megbecsülésük színvonalának javításáért.

Az ÉSzt érdekvégyesítési körébe tartozónak tekinti mindazokat a foglalkoztatási területeket és ügyeket, amelyeket a tagszervezetek képviselnek, függetlenül az adott terület, szervezetrendszer foglalkoztatási formáitól.

politikai döntés lehetővé tette, hogy a MEDOSZ alapszervezeteket hozzon létre a termelőszövetkezeti alkalmazottaknak is.)

Az első komoly repedést az jelentette, amikor a tömörülést alkotó ágazatok a szervezeten belül különváltak, és bizonyos autonómiára tettek szert.

Lássuk, milyen szakszervezeti típusok jöttek létre a tagság alapján:

– szakmai alapon, ágazati alapon szerveződő, vállalati szakszervezetek, politikai és vallási alapon létrejöttek, nemzetiségi alapon, valamint regionális alapon szerveződő szakszervezetek.

A volt szocialista országokban az alulról szerveződő szakszervezeti mozgalom politikai megosztottsága szintén kialakult a rendszerváltás éveiben. Lengyelországban már 1980-ban létrejött Gdanskban a Szolidaritás Független Szakszervezet, és ezt követte a volt kommunista szakszervezeti szövetség utódszervezete.

Magyarországon a Liga és a Munkás-tanácsok a keresztényszociális oldalt, a SZOT utódszervezetei és az újak pedig a másik oldalt képviselik.

A szakszervezetek működését az egyesülési törvény szabályozza, az egyes szakszervezeteket a munkavállalók önkéntesen alapítják meg, melyhez minimum 10 fő szükséges. A szakszervezet az alakuló ülésén elfogadott alapszabály szerint működik.

Egy kis történelem

A 19–20. század fordulójáig egy 1875-ös belügyminiszeri rendelet alapján a munkások érdekvédelmére csupán a segélyező és a szakegyletek működését engedélyezték. Ebbe a körbe tartozott többek között az Országos Erdészeti Egyesület is.

Az első szakszervezetet 1862-ben a nyomdászok hozták létre. Ismert, hogy ennek a szakmának a képviselői mindig is a munkásság legképzettebb rétegét alkották.

A politikai kötődés hamar kialakult, a szervezett munkások a Magyarországi Szociáldemokrata Párthoz tartoztak. Az európai országokat megjárt munkások magukkal hozták ezt a „küldetést”. A hazai szakszervezetek és az MSZDP viszonyában a 20. század első éveiben alakult ki ez a kapcsolat, amely 1948-ig tartott.

Nem utolsó sorban széles körű nemzetközi kapcsolatokat építettek ki.

A személyesség jellemezte a mozgalmat, apró-cseprő ügyekkel is komolyan foglalkoztak. Mindez erősítette a tagság kötődését.

Am a szervezettség 1912-ben csupán 23 százalék volt.

A szervezetet a kompromisszumkész-ség jellemezte.

A szakszervezeteknek stabilitást biztosított az anyagi háttér, melyet a tagdíj jelentett. Székházakat, munkásotthonokat építettek, de bérházakat és üdülőket is vásároltak, fogyasztási szövetkezeteket szerveztek, és segélyezésre, oktatásra, kulturális célokra fordították a pénzt.

A kommunisták 1945 elejére megszerezték a főtítkári pozíciók többségét a bányászok, bőrösök, építők, a magán- és közalkalmazottak, a textílesek, fémipariak, közlekedésiek, vasasok és vegyészek szakszervezetében.

A szakszervezetek gazdasági és szociális érdekvédelmi funkcióját az 1945-ös programok nem tartalmazták, és nem tisztázták a szakszervezetek szerepét, a szakszervezetek önállóságát. Gyakorlatilag innen számíthatjuk a szakszervezetek államosítását.

A Famunkások Szakszervezetének taglétszáma:

1945. december	– 9 500 fő
1946. július	– 10 970 fő
1947. július	– 14 306 fő
1948. július	– 17 623 fő

A sztálini hajtósíj megindul

Ekkor fogalmazták meg először nyíltan, hogy a szakszervezeteknek szolgálniuk kell a pártot. Más szóval: a szakszervezeteken keresztül érvényre kell juttatni a párt politikáját. Valamint itt következik a hajtósíj szerep: Összekötő szerepet kell játszaniuk a párt és a nép között.

Mindez azzal a paradigmaváltással járt, hogy a politikai tevékenység, a hatalomgyakorlásban való részvétel került túlsúlyba, és vezetett ahhoz, hogy a szakszervezetek mozgalmi hagyományai erodálódtak, valamint háttérbe szorult a gazdasági és szociális érdekvédelem.

1953-ban Nagy Imre reformjai, majd az 1956-os forradalom hozta a változások reményét: visszaállították a szakszervezetek érdekvédelmi funkcióját, az üzemeket a munkások ellenőrizték, kibontakozott a demokrácia. A munkásokat érintő összes ügyben vissza akarták állítani a szakszervezetek jogait: bérezés, munkaközvetítés, munkanélküli segély.

1956. október 26-án a SZOT feloszlott, és a vezetést átvette a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetsége.

Am az 1957. januári X. szakszervezeti plénumon Gáspár Sándor elnök beszámolója az önkritikus hangok mellett a „hajtósíj” szerephez való visszatérést jelezte. A felszólaló Kádár János elutasította a függetlenség elvét és a sztrájkjogot.

Újraindult a „hajtósíj”

A forradalom leverése után a politikai megtorlás elsősorban a munkástanácsok vezetőit sújtotta, a szakszervezetek hagyományosan a háttérben maradtak. De azért nem maradtak el az efféle „bírálatok”: A szakszervezetek „jobboldali szociáldemokrata befolyásnak adtak teret. ... Nem vették tekintetbe, hogy a jobboldali szociáldemokraták hazánk és dolgozó népünk esküdt ellenségei, a háborús gyűjtő imperalisták zsoldosai. ...”.

A 60-as évek végén a gazdasági reformokkal párhuzamosan a pártvezetés újráfogalmazta a szakszervezetek szerepét. Elismerték a társadalom érdektagoltságát! Az MSZMP KB 1964 decemberében jóváhagyta a gazdasági mechanizmus reformjának gondolatát.

A szakszervezetek fenntartással fogadták a határozatot, és a régít dicsérték.

Hegyemenetben a szakszervezetek

A reformtervek körvonalazódásával a párt Politikai Bizottsága 1966. májusi határozata újráfogalmazta a szakszervezetek szerepét. Elismerték, hogy a hatalom támogatása mellett a szakszervezetek tevékenységei közé tartozik az érdekképviselet is.

1967-ben került sor a Munka Törvénykönyv módosítására, aminek alapján a szakszervezetek jogosulttá váltak a kollektív szerződés megkötésére, továbbá a döntésre a vállalati szociális és kulturális alapokról, és megadta a szakszervezeteknek a kifogásolási és vétőjogot.

1968-tól változás történt a szervezetek pénzügyi gazdálkodásában is: az addigi 35 százalék helyett a tagdíjak 50 százaléka maradt az alapszervezeteknél.

A pártirányítás gyakorlata és a retrográd ideológia

A 70-es években a gazdasági reformot megakasztották a párt fundamentalista körői. A hatalomhoz ragaszkodó szakszervezeti vezetés pedig félt, hogy a valódi érdekvédelem, a felkészülés a piaci mozgásokra, a gazdasági versenyre veszélyezteti a pozícióit.

A szakszervezetek és a párt viszonya – a hajtósíj szerep – nem változott.

A kettős funkció és az érdekluralizmus

A „társadalmi osztályok, rétegek helyzetéből adódóan érdekellentétek, elmentmondások is mutatkoznak egyes népgazdasági ágak, vállalatok dolgozói, az országos, a területi-helyi érdekek között a nemzeti jövedelem elosztásában, az ár-, a bér- és a piacviszonyokban” – fogalmazódott meg a Szakszervezeti Szemle hasábjain. Állandóan hangoztatták a párt és szakszervezeti vezető testületek a kettős funkciót, az érdekvédelmet, a termelést segítő tevékenységet és emellett a szakszervezeti nevelő munka kiemelt jelentőségét.

Önálló a szakszervezet?

A szakszervezetek „önálló”, de nem független hatalmi tényezők lettek. A szakszervezeti struktúra változatlan maradt ugyan, de a különböző szintű szakszervezeti szervek jogosítványainak növekedésével meghaladták a szovjet típusú társadalmak szakszervezeti modelljét. Az önálló, de nem független szakszervezetek megjelölés a gazdaságirányítás „sem tervutasításos rendszer, sem piaci viszonyok” felemás állapotát képezte le.

Erjedés a szakszervezeti mozgalomban

Az ekkoriban született jelentések, elemzések már egyértelműen jelezték, hogy nemcsak gazdasági, hanem társadalmi, politikai, ideológiai és legitimációs válság van Magyarországon.

Közben „a terepen” megindult az addigi egységes szakszervezeti struktúra átalakulása, bomlása, és elkezdődött a SZOT-on kívüli szakszervezetek szervezése.

Független szakszervezetet szerveztek az akadémiai kutatóintézetekben, az egyetemeken, és 1988 májusában megalakult a Tudományos Dolgozók Demokratikus Szakszervezete (TDDSZ). E sorok írója maga is ott volt az alakuló gyűlésen.

Több mint paradigmaváltás

Az MSZMP májusi országos értekezletével véget ért a Kádár–Gáspár-korszak. A SZOT új vezetése 1988 júliusában felhívással fordult a szervezett dolgozókhoz, melyben fordulatot, reformot és megújulást követelt az egész társadalomban és a szakszervezeti mozgalomban.

1988 decemberében került sor a szakszervezetek országos értekezletére, mely

Balról jobbra: Fejes Zoltánné faipari mérnök, mellette férje Fejes Zoltán erdőmérnök műszaki vezető, Ferencz László erdőmérnök a Vértesi Erdőgazdaság igazgatója egy május 1-jei felvonuláson

állást foglalt a mozgalom helyzetéről, megújításáról, az érdekképviseleti munka fő irányairól. Ezzel az országos értekezlet feladta a kettős funkció és a demokratikus centralizmus elvét, szakított a „hajtószíjas” sztálini szakszervezeti koncepcióval, kimondták a szakszervezetek pártoktól (!) való függetlenségét és az államhatalommal való új viszony kialakítását.

Az értekezlet kimondta, hogy a szakszervezet olyan érdekképviseleti, érdekvédelmi szervezet, amely nem részese a hatalomnak; nem vállalkozik sem az állam, sem a párt politikai akaratának közvetítésére; nem vállal felelősséget a kormányzat és a párt politikai döntéseiért és azok végrehajtásáért.

1989 szeptemberében megalakult az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörülés (ÉSZT), amely a szellemi tevékenységet végzők és közvetlen segítők szakszervezeti társulása. Ehhez a szervezethez csatlakozott a későbbiekben az EFDSZ is.

1990 márciusában ült össze a magyar szakszervezetek XXVI. kongresszusa, és megalakították a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségét (MSZOSZ). A régi-új tömörülésből kimaradók pedig 1990 júniusában megalapították a Szakszervezetek Együttműködési Fórumát (SZEK).

Mi történt a szakmánk háza táján?

Az eseményeket Herczeg Miklós, az EFDSZ korábbi főtitkára által a szervezet megalapításának húszéves évfordulója alkalmából írt visszaemlékezése alapján idézzük föl.

Közvetlen történelmi előzmény: a MEDOSZ. A népgazdasági szakágazatokat többé-kevésbé lefedő szakszervezetek egyike volt a MEDOSZ, amely a mezőgazdaság, vízügy, agrárkutatás és kutatás mellett ellátta az erdészeti szektor érdekképviseletét is.

Am jellemző, hogy a SZOT tekintélyes létszámú apparátusában egyetlen agrárszakember sem volt.

Erdészet, vízügy: futottak még

Ez a tendencia jellemezte a MEDOSZ-t is, ahol a tevékenység fő területe a mezőgazdaság volt, a vízügy és főleg az erdészet háttérbe szorult.

1980-ig a struktúrában belül kialakult „szakmai” szakosztályok – központi irányítás mellett – többé-kevésbé megjelenítették a szakmai érdekeket.

Irányításukra a központ apparátusából egy-egy szakirányú végzettségű munkatárs volt kijelölve, aki összefogta az adott ágazat legismertebb szakszervezeti és gazdasági vezetőiből álló 15–20 fős szakosztályt.

Kicsérélték a cégtáblát

A MEDOSZ is szövetséggé alakult, a hat fő ágazat (terület) egy-egy szakszervezet lett, élén a kinevezett (nem választott!) titkárral.

Am ezeknek sem alapszabályuk, sem szervezeti-működési szabályzatuk, sem saját költségvetésük, sem önálló ügyintézési jogkörük nem volt. Hivatalos levelezést, kapcsolatfelvételt csak a „szövetség” főtitkárán keresztül lehetett bonyolítani.

Küzdelmes önállósodás

Az alapszervi tisztségviselők és a tagság részéről is egyre erősödött az igény az önállóságra. Hosszas előkészítő munka után, alapszervi taggyűléseken megszületett a döntés: megalakítjuk az önálló jogi személyiséggel rendelkező Erdészeti és Faipari Dolgozók Szakszervezetét három tagozattal (erdőgazdálkodás, elsődleges faipar, költségvetés). Az ágazat vállalatai (a Szombathelyi Erdőgazdaság és a Pilisi Parkerdő Gazdaság kivételével) és intézményei csatlakoztak hozzánk.

Már az előkészítés során, majd a kiválás bejelentésével óriási nyomás nehezedett ránk. Az MSZOSZ és a MEDOSZ szövetség teljes jogi apparátusa (a cégbíróóságig is elmenve!) mindent elkövettek önállóvá válásunk megakadályozására, nem riadva vissza rágalmozó, valóságot elferdítő körlevelektől sem.

A Fővárosi Bíróság 1993. augusztus 13-án jogerősen bejegyezte szakszervezetünket.

Zárójelben megjegyzi a visszaemlékező, hogy a rájuk zúduló ellenségeskedés jogi útvesztőiben több jogász is „elvértett”. Végül dr. Machács Barna ügyvédnek sikerült végig vinni a folyamatot a bírósági bejegyzésig.

A szakma támogatta a megalakulást

A szabályzatok, működési rend, az infrastruktúra kialakítása, a tisztségviselők és testületek megválasztása után el kellett kezdeni a munkakapcsolatok kialakítását.

A szakma különböző szervezetei és vezetői az első pillanattól kezdve örömmel vették megalakulásukat, és messzeemenően támogatták működésüket.

Sikerült gyümölcsöző és elvszerű kapcsolatot kialakítani az államigazgatás szakmai szerveivel (minisztériumok, ÁVÜ, ÁPV Rt. stb.), ahol a munkavállalói oldal teljes jogú partnereként fogadták el őket.

Kialakult a kapcsolatuk a Fagazdasági Országos Szakmai Szövetségével (FAGOSZ), ennek eredményeként – országosan is elsők között – megkötötték az ágazati keret kollektív szerződést.

Jó együttműködés jött létre az Országos Erdészeti Egyesülettel (OEE) és a magán-erdőgazdák érdekeit képviselő MEGOSZ-szal is.

Távozás az MSZOSZ-ból

A változó kormányok mindegyike alatt kezdeményezői és résztvevői voltak

az ágazati szintű érdekegyeztetés szervezete megalakításának (FÉT, FAKÉT stb.), és 1995-ben kiléptek az MSZOSZ-ból.

Hogy az országos szintű érdekegyeztetésben is hallathassák hangjukat, először társult, majd teljes jogú tagként csatlakoztak az Értelmiségi Szakszervezeti Tömörüléshez (ÉSZT).

Kezdetből figyelemmel kísérték a nyugdíjas tagtársak sorsának alakulását, megalakították a központi nyugdíjas bizottságot. Minden kormány ideje alatt, több száz alacsony nyugdíjjal rendelkezőnek intézték el a méltányossági nyugdíjmelést. Beléptek a Nyugdíjasok Országos Képviselőtáborába is.

Ugyancsak kezdeményezői és alapítói voltak az Építőipari, Faipari és Erdészeti Ágazati Párbeszéd Bizottságnak. Kitartó és nehéz szervezőmunkával létrehozták az ERFA önkéntes nyugdíjpénztárt.

Nemzetközi porondon

Széles körű nemzetközi együttműködést alakítottak ki, elsősorban a térség rokon szakszervezeteivel. Kiemelkedően jól működtek cseh, horvát, lengyel, orosz és szlovák, valamint román kapcsolataik. Jó munkaviszonyt alakítottak ki a holland, német, osztrák, svéd és az ukrán erdész szakszervezetekkel is.

1995-ben felvették az EFDSZ-t az Építőipari, Faipari, Bútoripari és Erdészeti Szakszervezetek Világszövetségébe (IFBWW). Herczeg Miklós két ciklusban (8 évig) volt a kelet-közép-európai régió alelnöke.

Évek óta szervezzük a szakma széles körű részvételével az erdészeti és faipari sportnapokat. E találkozók nemcsak a sportolást, hanem a szakma egységét is erősítik.

Nem lebecsülendő, sőt ritka jelenség e rohanó, állandóan változó világban, hogy az 1991-ben alapított Híradó folyamatosan megjelent, széles körű aktuális szakmai és szakmai információkat juttat el a tagsághoz – fejeződik be Herczeg Miklós részletes visszaemlékezése.

Hogyan, merre tovább?

A politika éppen e napokban adott alkalmat a véleménynyilvánításra, és állította „helyzet elé” szakszervezetünket. A 2019. évi központi költségvetési törvény, valamint az adótörvények munkavállalókra nézve hátrányos módosítása, amely a cafetéria rendszer három eleme közül jövőre az adómentes juttatások csaknem

teljes körű megszűnését jelenti. A kedvezményes béren kívüli juttatások kategóriában a készpénzjuttatás eltörlésével csak a SZÉP-kártya marad, évi 450 ezer forintos összeghatárig, míg az egyes meghatározott juttatások szintén nagyrészt megszűnnek, vagy bérként adóznak tovább. Mindezek következménye a nettó jövedelem csökkenése. Emiatt hirdették meg a szakszervezetek – így az EFDSZ is – november 6-ára a figyelemfelkeltő tüntetést.

A visszatekintés és a negyedszázados múlt felidézése után a legnehezebb feladat a jövő felvázolása. Ez elől a kötelesség elől nem térhetünk ki.

Szakszervezetünk „merítési köre” alig változott, a tagság létszáma stagnál. Nemzetközi kapcsolataink élénkülnek. Az anyagi helyzet stabilnak mondható. Mindez a közelmúltban lezajlott jogi és szervezeti átalakulások ellenére állapítható meg.

A szervezethez való csatlakozás meg lehetőséget, szabályszerűséget nehezen fedezhetünk föl. Talán a személyi feltételek, az emberi tényező szerepét emelhetnénk ki a cégvezetés hozzáállásán kívül.

Ahol tekintélyes tehetséges, jó föllépésű elnök/titkár viszi az ügyeket, és bírja a cégvezetés bizalmát, ott prosperál a szakszervezeti élet, nő a taglétszám. Ám, ahol a tisztségviselőnek nincs meg a személyes kisugárzása, a munkahelyi vezetők közömbösek, ott a létszám stagnál vagy fogyatkozik.

Országjárásunk során talákoztunk néhány sztereotípiával a szakszervezetről alkotott vélemények tudakolása során.

Számos helyen vetették föl, hogy észrevehetetlen a szakszervezet (van itt szakszervezet? mit csinálnak?). A leginkább fontosnak tartott tényező az volt, hogy „de mit kapunk a tagdíjért?”. A harmadik ellenérv az időhiány, a rendezvények, programok elérhetetlensége volt.

Ezen objektívnek tekinthető tényezőknél túl bizonyára ideológiai-politikai okok is rejtőznek a szakszervezettől idegenkedők távolmaradásában. A szakszervezetek történetét áttekintve, még a legkevésbé átpolitizált időszakokban is, a baloldali mozgalmakhoz, pártokhoz álltak közel a szakmai érdekvédelmi szervezetek. Legalábbis, ami a hazai történeti folyamatot illeti. Még a legdemokratikusabb időszakokban is meglehetősen egyoldalú volt a szakszervezeti mozgalom, a pluralitás jelei nélkül. Ez a megállapítás – a Munkástanácsok és a Liga kivételével – ma is érvényes. Mondhatnánk, hiányoz-

nak a markáns keresztény-szociális irányzatú szakszervezetek.

Ehhez még hozzátehetjük a nemzeti elkötelezettséget is, szemben az internacionalista beállítottsággal.

A rendszerváltással bekövetkezett ideológiai liberalizmus stigmatizálta és betolta a baloldalra a szakszervezeteket. 1945-től a rendszerváltásig eltelt idő bőven nyújtott tapasztalatot pro és kontra a szakszervezetekről, s ezek az élmények átadódnak a következő generációknak is. A politikai szocializációnak ez a terepe nem sok kedvező tény sorakoztat föl a szakszervezetek mellett. Vagy azért, mert „bezzeg akkor mennyi juttatás volt”, illetve akkor „mindenkinek kötelező volt belépni”. Ebből az előítéletes beállítottságból elég nehéz jól kijönniük az új szakszervezeteknek.

Nem ígérhetek mást, mint „vért, izadságot és könnyeket” – hogy Winston Churchill kampánybeszédének szlogenjét idézzem. A szakszervezetek régi fényének visszaszerzése nem könnyű feladat, hogy ne délábos/északi fényes villódzás legyen.

Mi a recept?

Nem dicsekszem azzal, hogy zsebemben van a bölcsek köve, de merészkedem néhány megfontolandó észrevételt tenni.

Kezdem a „terepi” vezetők, a fronton lévő kiválasztásával, fölkészítésével.

A „munkaköri alkalmasság” e téren is alapvető fontosságú. A kiválasztás általában hosszabb „tapasztalati” folyamat eredménye. A közösség bölcsessége, érettsége döntő e téren: milyen kvalitású kollégára bízzák az ügyeik képviselését. Aki nem büntetesként, hanem megtisztelő feladatként tekint e bizalom elnyerésére.

A megválasztott tisztségviselők képzése és továbbképzése is nagyon fontos feladat. A vezetői képességek nagy része adottság, de sokat lehet javítani a föllépésen, a beszéd- és vitakészségen. Hasonlóan fontos a jogi, ideológiai, politikai fölkészítés is.

A szakszervezet arculata, ideológiai beágyazottsága a szervezet identitása miatt alapvető fontosságú. A rendszerváltozást követő szakszervezeti átstrukturálódás egyik következménye az identitásvesztés, illetve az identitáshiány. Apolitikai távolságtartás nem jelenti az identitást. Legfőképpen azt jelzi, hogy ’merre nem’, ’kikkel nem’. A negatív meghatározás nem rokonszenves, nem motivál követésre. Azt kell megtalálni, kijelölni, ajánlani, hogy merre, kivel és hogyan.

Álláspontom szerint le kellene válni a baloldali, szocdemes-szocialista hagyományokról, és explicit nemzeti elkötelezettségű, keresztény-szociális irányba kellene orientálódni. Ez az átpozicionálás nem könnyű, veszteséggel

járhat, de a befektetett politikai munkának a későbbiekben több hozadéka lehet. Napjainkban sokan azért tartózkodnak a szakszervezeti mozgalomtól, mert azt még mindig valamiféle pártpolitikai terepnek tekintik. A szakszervezetek eredendő baloldaliságát esetenként politikusok is megfogalmazzák. Ettől kellene megszabadulni.

Legalább ilyen fontos feladat a szakszervezet láthatóvá tétele. Mind a külvilág, mind a saját szakmai közösségünk számára. A mai fiatalok, akik már a rendszerváltozás után szocializálódtak, nem születnek bele a kötelező szakszervezeti tagság családi légkörébe, számukra a szakszervezet egyfajta politikai mező, ahol nem biztos, hogy biztonságban lehet a nép egyszerű fia. A feladat tehát a szervezet „családbaráttá”, nyitottá, átláthatóvá tétele. Rögtön megjegyzem, hogy erre számos alapszervnél kitűnő példák vannak.

A jó példáról, gyakorlatról az ErFA Híradó hasábjain időről időre tudósítunk, beszámolunk. Hogy látható legyen a szakszervezet.

Zétényi Zoltán

Források:

Toth András: Civil társadalom és szakszervezetek 1994 – MTA – kandidátusi értekezés
Lux Judit: A magyarországi szakszervezetek történetéből (2008., Politikatörténeti Intézet) Wikipédia

Zárszó, de nem búcsú

Nagybőjt idején jelenik meg ez az emlékszám, akkor, amikor elcsöndesedünk, és készülünk a legnagyobb keresztény ünnepre.

Most jusson idő a harsánytévék és a bulvárlapok mellett/helyett egy kicsit visszapillantani az elődeink, idősebb kollégák által végzett munkára. Emlékezünk és fölidézzük a nem is oly régi időket, levonjuk a következtetéseket, megállapítjuk, hogy hol rontották/rontottuk el. Mit kellett volna másként intézni, hogy’ lehetett volna jobban csinálni.

Vagy egyszerűen csak nosztalgizálni a tavaszi madárcsicsergésben, szalonkázásban.

Egy negyedszázad éppen elég arra, hogy tanuljunk az elkövetett hibákból, továbbgondoljuk a koncepciót, elhatározzuk a változtatásokat, és nagy levegőt véve nekivágunk a következő évtizedeknek. Az ErFa Híradó következő

Krónika/Hírek

számában már erről számolhatunk be. Csak egy negyedszázadot zárunk le, és megcélazzuk a félévszázadot. Kívánunk ehhez a kollégáknak jó szerencsét! Üdv az erdészeknek!

A visszatekintést a következő számainkban folytatjuk.

(Zétényi)

Amint arról előző számunkban beszámoltunk, Zambó Pétert, az OEE elnökét és a

Pilisi Parkerdő Zrt. korábbi vezérigazgatóját az Agrárminisztérium Állami Földekért Felelős államtitkárává nevezték ki. Az elnök/állam-

titkár február 28-án – eleget téve a meghívásnak – a Szeniorok Tanácsa tagjainak

tájékoztatót tartott. Előadásában érintette a minisztérium általa irányított államtitkárságának változásait, valamint az egyesületben tervezett fejlesztéseket és módosításokat. Ezek részleteire visszatérünk.

Elhunyt Fritsch Ottó erdőmérnök

Most kaptuk a szomorú hírt, 87 éves korában csendesen eltávozott közülünk Fritsch Ottó erdőmérnök, méhészmester, szakmánk közismert személyisége. Temezéséről később adunk hírt, méltatására visszatérünk.

Díjat nyert a **STIHL** világújdonsága

MS 500i, a világ első elektronikus befecskendezésű motorfűrész

Az autóknál már évtizedekkel ezelőtt végbement az a folyamat, amelynek során a benzinüzemű karburátoros motorról átálltak az injektoros motorok használatára. Ez a folyamat a STIHL MS 500i-vel elkezdődött az erdészeti kézigépeknél is. A gép minden területen alkalmazható, ahol rendszeres napi professzionális motorfűrész használatra van szükség, a fakitermeléstől kezdve egészen a fatelepi munkákig. Hatalmas teljesítménye mellett környezetbarát, könnyen kezelhető, strapabíró, megbízható és biztonságos. A motorfűrész úgy tervezték, hogy egyszerű és felhasználóbarát legyen, miközben teljesítménye a profikat is maximálisan meggyőzze. A külföldi mellett már a magyar szakma is elismerte, az MS 500i AGROMash Nemzetközi Termékfejlesztési díjat nyert.

AGROMash díj

Az MS 500i Nemzetközi Termékfejlesztési díjat nyert, amely azért is külön öröm, mert az idei évben rekordszámú pályamű érkezett be Gépesítés kategóriában. A kétfordulós értékelés után – komoly szakmai vitákat követően – a zsűri az elektronikus szabályozott injektoros motorfűrész hozta ki győztesen.

Igazi úttörő a piacon

Kétségtelenül új korszakhoz értünk a motorfejlesztésben. A STIHL MS 500i ugyanis a világ első elektronikus szabályozott befecskendezésű motorfűrész, tehát a motor nem igényel karburátort vagy más, korábban alkalmazott alkatrészeket, például gyújtásmotort. A gép vezérlő elektronikája által közvetített információk alapján az üzemanyagpumpa az üzemanyagot a befecskendezőszelepen keresztül közvetlenül a forgattyúházba fecskendezi, miközben az üzemanyag mennyiségét, a befecskendezés időtartamát és a gyújtási időpontot teljesen automatikusan számolja ki. Az ehhez szükséges adatokat a fűrészbe épített nyomás- és hőmérséklet szenzorokon keresztül kapja, így az indítástól kezdve a nagy nyomatékú gép optimális motorteljesítménnyel működik. A STIHL MS 500i azért is egyedülálló, mert a gép a valaha volt legjobb, vagyis 1,2 kW/kg teljesítmény-súly aránnyal rendelkezik. A lánc 0-ról 100 km/h sebességre mindössze 0,25 másodperc alatt gyorsul fel, mindezt a másodpercenkénti több mint 200 befecskendezés eredményeként éri el.

Könnyű indítás és elektronikus vezérlésű üzemanyagkeverés

Az MS 500i elektronikus vezérlésű üzemanyag-levegő keverése garantálja az optimális motorteljesítményt és a könnyű beindítást, függetlenül a magasságtól és a környezet hőmérsékletétől. Az indító- és félgáz kapcsoló nélküli gépet bármikor és bárhol nagyon könnyű beindítani. A tervezés közben a biztonságról sem feledkeztek meg a mérnökök, hiszen a beépített alkatrészeknek köszönhetően a gép a stoppgombbal villámgyorsan leállítható. Alacsony tömegének köszönhetően használata közben a kezelő kevésbé fárad el, mint bármelyik korábbi gép használata esetén, így a fáradtságból eredő bal-eseti kockázat ennél a gépnél a legalacsonyabb.

Környezetkímélő és ergonomikus kivitel

A STIHL MS 500i minden eddigi gépnél hatékonyabb, és alacsony károsanyag-kibocsátásának köszönhetően környezetkímélőbb is, mint egy hagyományos motorfűrész. A gép számára az extrém igénybevétel természetes, és kifejezetten jól tolerálja a szélsőséges körülményeket, mint például a nagyon magas vagy a nagyon alacsony hőmérsékletet, illetve a levegő magas por- vagy páratartalmát. Az alacsony összsúly, a fedeleken található integrált irányjelző csíkok együttesen a dinamikus használatot biztosítják és az ideális kezelést teszik lehetővé. Jöhet fadöntés, darabolás, hosszirányú vágás vagy gallyazás még sosem volt ilyen egyszerű a feladat, mint ezzel az új, professzionális motorfűrészrel.

Technikai adatok

Lökettérfogat cm ³	79,2
Állandó zajszint dB(A) ¹⁾	106
Teljesítmény LE	6,8
Teljesítmény kW	5
Rezgésgyorsulás, jobb oldal m/s ² ²⁾	4,2
Rezgésgyorsulás, bal oldal m/s ² ²⁾	4,0
Zajtelsítményszint dB(A) ¹⁾	121
Súly kg ³⁾	6,2
Teljesítmény-súly kW/kg	1,24
Fűrészlánc osztása	3/8"

1) K tényező a 2006/42/EK irányelv szerint = 2,5 dB(A)

2) K tényező a 2006/42/EK irányelv szerint = 2 m/s²

3) Üzemanyag, vezetőlemez és fűrészlánc nélkül

Csak egy átlagos nap

A profiknak. Az új STIHL MS 500i-vel ugyanis a kemény munka sem jelent kihívást. Alacsonyabb súly, stabilabb, takarékosabb, környezetbarátabb működés. A világ első elektronikus befecskendezésű motorfűrész. A legjobb teljesítménysúllyal rendelkező fűrész a piacon. Precíz működés, könnyű indítás, a lánc sebessége 0,25 másodperc alatt éri el a 100 km/h sebességet. Új korszak kezdődött a motorfűrészek történetében.

**STIHL MS 500i
motorfűrész**

ANDREAS STIHL KFT.
2051 Biatorbágy-Budapark, Paul Hartmann u. 4.
Telefon: (+36-23) 418-054
Akción termékek: stihlnemzedek.hu
Általános információk: stihl.hu

STIHL®